אח הוא כרי הוא. כל אלו המעכבים לא מזמינין לך מידי אלא לתכונות הלדוקים:

דדלו דוולא. פי' בקונגרס פועלין המסקין שדוה ובערוך' פי' חכמים הולי מים מכוזות ממוקים לעומר מכיון הכל בהכמה: **מן** האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסירי. פי' דלמא אחי לאיחלופי כישראל ועיל כפ' שני (דף כב. ד"ה פרחה) פירשו: **והשני** הורתו ולידתו בקדושה אפ"ה אסור. ואיתא מאי אפילו מרבה כיון דלידתו של ראשון בקדושה דומה שהוא אחיו נמור שדומה יותר כישראל ו"ל דמ"מ דמיא כאחי אמהתו ולכך הוה ס"ד דשרי אפי' ולכה לעומר דלמעיקן כדומה אפי' ואפי' הורתו ולידתו של ראשון אלא בקדושה דאסור ולא יהיב פיתא

אח מאב ולא מאם והוא בעלה דאם ואנא ברתה דאנתתיה אמר רמי בר המא דלא כר' יהודה דמתני' אח הוא ובני הוא אחתיה אנא דהאי דדרינא אכתפאי משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בתו שלמא לך ברי בת אחתיך אנא משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בתו דלאי דדלו דוולא *ליפול בכו סתר פתר דהאי דדרינא הוא בר ואנא ברת אחוה משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בנו בייא בייא מאח והוא אב והוא בעל והוא בר בעל והוא בעלה דאם ואנא ברתה דאיתתיה ולא יהיב פיתא לאחוה יתמי בני אחי אנא ואבוך בני אחי הא בהיתירא נמי משכחת לה כגון ראובן שיש לו שתי בנות ואתא שמעון ונסב חדא מנייהו ואתא בר לוי ונסב *חד מנייהו וקאמר ליה בריה דשמעון לבר בריה דלוי (ה): **מתני'** *הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין אפילו הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה ובן שפחה שנשתחררו בניה עמה: **גמ'** בני יודן אמתא אשתחרור שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהודדי אמר ליה רבא והא רב ששת אסר א"ל הוא אסר ואנא שרינא *מן האב ולא מן האם כ"ע לא פליגי דשרי מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי מן האב ומן האם מאן דשרי בתר אבא שדינן דהא בני פלניא קרו להו ודב ששת קרו להו נמי בני פלוניות ואיכא דאמר פליג רב אחא בר יעקב אפילו באחין מן האם ומ"ט *גר שנתגייר כקטן שנולד דמי דנן הגיורה שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין מ"ט לאו משום דאסירי לא דאינה בתורה חליצה וייבום ושריא לעלמא ואינהו נמי שרו והא קתני אפילו אי אמרת בשלמא אסירי היינו דקתני אפילו דאע"ג דראשון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכשתי אמהות דמו אפילו הכי אסירי אלא אי אמרת שרו מאי אפילו דאע"ג דתרוייהו לידתן בקדושה ואתי לאיחלופי בישראל אפ"ה שרי איכא דאמרי הכי נמי מסתבר"א דשרו דקתני אפילו אי אמרת בשלמא שרו היינו דקתני אפילו דאע"ג דתרוייהו לידתן בקדושה דאתי לאיחלופי בישראל אפ"ה שרו אלא אי אמרת אסירי מאי אפ' דאע"ג דראשון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה דכשתי אמהות דמי אפילו הכי אסירי ת"ש "שני אחים תאומים גרים וכן משוחררים לא חולצין ולא מייבמין משום אשת אח "היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין 'אבל חייבין משום אשת אח היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן בישראלים לכל דבריהן קתני מיתה אין חייבין משום אשת אח חייבין לבא ליבא הא

אח מאב ולא מאם. והוא בעלה דאם. אמר רמי בר המא דלא כר' יהודה דמתני' אח הוא ובני הוא אחתיה. אנא דהאי דדרינא אכתפאי משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בתו דלאי דדלו דוולא. לנמי פועלין המסקין מים השדות מי שותלת מידה זו: ליפול לכו סתר פתר. הרי נפלה לכם מידה סתומה ומוסמכת לפתר: ה"ג בר הוא ואנא בת אחוה משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בנו: בייא מאח. קונלת מני על מאי שהוא מאי ובעלי ובן בעלי והוא בעלה דאם שהולדני מאמי והיינו נמי דהוא אב אלא נלפפוש מלי הוא: *וחזר הזקן. מביו אל זה וקאמרה הך בת על אביה הכי דהוא אחיה מן האם וגם אביה הוא ובעלה שחזר ובא עליה ובן בעלה שחזר הזקן ובא עליה והולד בנים: לאחוה יתמי בני ברתיה. אלו בני הזקן שהולד ממנה דהוו ממין מאביו ובני ברתיה: והולד ממנה בן. וקאמרה ליה אחות אמו אחת ואם אמי מאב אחד אחת ואמך מן אב. אחד ואחת ואמך בני אמי אחים אחת ואמך בני שני אחים אחת ואמך בני שני אחים: **מתני'** לא חולצין כו'. דאחוה מן האב בעינן וגר אין לו שאר האב דרחמנא אפקריה מרע בהמה שנאמר (ישעיה לא) חבמת מוסים זרמתם: **גמ'** נשי דהודדי. אשת אחיו ולאו משום ייבום אלא אפילו במקום בנים דקסבר אין קורבה לגר דבקטן שנולד דמי: מן האם ולא מן האב דכ"ע אסיר. דאמר לאיחלופי בישראל: בתר אביו שדינן ליה דהא בני פלניא קרו להו. הלכך לא מסקי אינשי מדעתייהו שהן אחיו מן האם ומידע ידעי דהאי דסריק לה משום דאין אחוה מן האב לגר דאשת עובדת כוכבים הוא ומאם אחר הוא: קרו להו נמי בני פלניתא. ואמרי אינשי הכי והאי אחי מינו וקא סריק לה בתשת אחיו ואחי למישרי נמי בישראל כה"ג: מ"ט לאו משום דאסירי. משום אחוה ואמעיקן מתני' דלא שייכא כאן יבום וקיימא עליה בתשת אח: אי אמרת בשלמא. לא מיינמין דקתני מתני' הכי אמעיקן דאמילא ליכם הייט דקתני אפ' דאע"ג כו' ואיכא למימר דמיהו עליה נכרים ומי אפילא: אלא אי אמרת. מתמיהין לא אחה לאמעיקן אלא דשרי לעלמא מאי אפי' דמשתע אע"ג דכשתי אמהות דמו שרו לעלמא לגבי יבמה לשוק לא איכפת לן מי בני אם אחת מינהו או לא: דאע"ג דתרוייהו לידתן בקדושה. דאתי לאיחלופי בישראל ולמישרי יבמה לשוק אלא אפי' הכי שרו לעלמא דמידע ידעי דייבום מן האב הוא ועובד כוכבים אין לו אב. ודוקא לעלמא אבל לדידהו מודי רב אחא דאפי' כרת אחת אם איכפת כיון לדידהן בקדושה הכי נמי אחוה מן האם ודקא משני דרב אחא ולדידהו נמי שריין מרישא קאמר ולא אפיפא: שני אחים תאומים. דהכי ודאי אחוה מינהו מן האב דקי"ל (לקמן דף נח.) טיפה אחת היא ומתחלקת לשנים אפילו הכי לא אולצין ולא מייבמין: ואין חייבין משום אשת אח. אע"פ קדשו לאחר שנתגיירו דגר שנתגייר כקטן אינולד דמי הלכך אין לו אחוה ואפילו מן האם: לא חולצין ולא מייבמין. דלד ייבום מן האב הוא והני אין להם אב חדש מגרי' כנהמה: אבל חייבין. כרת משום אשת אח מן האם שהרי היא כשרלגלת שילדה בנים: הא

(ה) גם' ד"ה ובן שפחה נגר

R. Simon

(1)

הא איסורא איכא. מדר אחת: הא דאמור רבנן א כקטן שנולד דמי כגון הי שאר מן האם ישר משום דשטופי דמה הוא אבוה ממו אבל הוכא דיד מאביו ואמו מבוטים בגיר דלא נגעלה לאחר מיתה בקדושה דליכא לאמור ל ליהוי ליה נמי שאר אב אבוה הוא: דהא שני אח כו': ה"ג וקאמר לא ד מייבמין. ומסיפא ילף מרישא לא מלי למילף ד האם אין לו אבוה אלא מ מוסים הוא אלא משום ד דמי: זרמת. ולא שהוא כזרם מים המקלח בכח הגר: דנסבא אחיו. המו דהוא קדושין קדושין ו דאין לו אחוה דבקטן בשהוא עובד כוכבים. לא ידעה דלא הוה ליה הלכך אי לאחוה: הרי ז ובגבה בגיר (לפסמיו עקרנא ליגא אים אם אח ומהן למדמי: אם קודם. לידו היה רגיל לבעוה שומעין לו ואם לאו הוא הוא אמא בסכיל מעבי אימתה: הרי אשה ו לאיה אל קדם לכן הכיל איכא שאני הכא דק דיוה בן אמתי בהדה ו אהא מהיתן נמי אהא אמת שניחד קבלן: ירגעם בן יואם: על קאמר. דלא דברה עב מעה אלא אמי בעמי שהיתה הורתו שלאבקו בקדושה: נשא אחותו מן בהיותה עובדת כוכבים דלאו אחותו היא דבקט נזירה דלמא אמי לב שנולדה אחריו דבהיו דלידת שניהם בקדושה ו מן האם הוא כשרלגלת וכו': מן האב יקרים. דאין אב לעובד כוכבי למנקב בת אמי שילד משמתגייר לא איכפת לן הוא: אחות האב מן נזירה משום אחותו מן ר

(1) בגרות: לגר.

רב נחמן בר יצח הנביא כשם שנו נהפך להם לישר והורתו שלא בק ארחתו מן האב

(ד) [בפ"ח לגר]

בין מן האם דדרים ב אירושלמי וכרמאים ר עלית משמע כפ' ד' מי דלידתו בקדושה שיך דרישא אלא מיירי בלא דרישא: **אחות** ר דשמעת משום שמעת

לאחוה לגמי בת ומאילו אחות אביו מן האם ואמות מב האב יקרים. דלא נאסר איסור אחות בגרי בת מ

(1) בגרות: לגר.

מסורת השס

(1)

[בגמ' ג. ד"ה]

[בגמ' ב. ד"ה]

[ניכסף סמרון נישל לבו]

[כ"ל אחי דיה לאחיה]

[אב אלא דיה מ]

מהרשדרון נת.

[ישעיה לא]

[לעיל כב. ד"ה]

[לעיל כב. ד"ה]

עכרחים נמ. לעיל עב. ד"ה ושם עב.

מהרשדרון מ: פ"ב

[בפ"ח: לגר]

לאחוה לגמי בת ומאילו אחות אביו מן האם ואמות מב האב יקרים. דלא נאסר איסור אחות בגרי בת מ

לדלין קדיות קדושת ישראל וקדיות ביתם לאמר לאור הלכה

*מצרי שני במאי יתיר דלמא *דאי עבר ונסיב דאי לא כתיב קרא הרי ממזר דאי וכתביה קרא דאי לאיסורא כתבדאי להיתרא לא כתב הרי מחזיר גרושתו דאי להיתרא וכתביה התם משום עיקר איסורא הוא דכתביה ה"ר אם נאמר בנים למה נאמר דורות ואם נאמר דורות למה נאמר בנים אם נאמר בנים ולא נאמר דורות הייתי אומר בן ראשון ושני אסור שלישי מותר לכך נאמר דורות ואם נאמר דורות ולא נאמר בנים הייתי אומר *לאיתן העומדים על הר סיני לכך נאמר בנים להם "מהם מנה להם יהלך אחר פסולן ואיצטרך למיכתב להם ואיצטרך למיכתב אשר יולדו דאי כתב רחמנא אשר יולדו היא מבניהם מנה כתב רחמנא להם ואי כתב רחמנא להם ה"א מצרית מעוברת שנתגיירה היא ובנה חד יכתב רחמנא אשר יולדו ואיצטרך למיכתב להם הבא ואיצטרך למיכתב לו גבי ממזר דאי כתב רחמנא הבא משום דבא מטיפה פסולה אבל ממזר דבא מטיפה כשרה אימא לא ואי כתב רחמנא גבי ממזר משום דאין ראוי לבא בקהל לעולם אבל הבא אימא לא צריכא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי הואי אלמא קסבר בתר דידיה שדינן ליה מתיב רב יוסף רבי טרפון אומר *יכולין ממזרים לימחר ביצד ממזר נשא שפחה הולד עבד שחרור נמצא בן חורין אלמא בתר דידה שדינן ליה שאני התם "דאמר קרא °האשה וילדיה ההיה לאדוניה מתיב רבא *אמר ר' יהודה מנין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא ואמר אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל ואי ס"ד בתריה דידיה שדינן ליה אפילו ראשונה נמי הא אמר ליה רבי יוחנן לתנא תני ראשונה כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן *"מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני הואי אלמא בתר אימה שדינן ליה אמר ליה אביי אלא הא דאמר ר' יוחנן *"הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה אי אמרת בשלמא עובר לאו ירך אמו הוא הוה ליה כמפריש שתי חטאות לארחיות ואמר רב אישיא "הפריש שתי חטאות לארחיות מתכפר באחת מהן והשניה תרעה אלא אי אמרת עובר ירך אמו הוא הוה ליה ולד חטאת "וולד חטאת למיחה אזיל אישתיק א"ל דלמא שאני התם דכתיב אשר יולדו הכתוב תלאו בלידה א"ל *קרקפנא חזותיה לרישך בינו עמודי כי אמר רבי יוחנן להא שמעתא טעמא דכתיב אשר יולדו הא בעלמא בתר אבוה שדינן ליה אלא הא דאמר רבא "גברית מעוברת שנתגיירה *בנה אין צריך טבילה אבאי אין צריך טבילה וכי תימא משום דרבי יצחק *דאמר רבי יצחק "דבר תורה רובו ומקפיד עליו ואינו חוצץ רובו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ והא

תורה אור

דאי עבר ונסיב. אי בת ישראל אי גיורת: דאי לא כתב קרא. מידי דעל ידי עבירה קמתי לה כתב קרא למימר כי דהא לא סכים למיתי לידי דור שלישי: והרי ממזר. דאיהו לא הוי ממזר אלא ע"י עבירה שבא אביו על מיידי כדיתות וכתביה קרא לא יבא ממזר - ואע"ג דלא סכים לא נטמע ביה: דאי להיתירא. כגון שלישי יבא וגו' י: והרי מחזיר גרושתו. משמיטה לאחר דאי הוא וכתב קרא להיתירא דכתיב (דברים כד) כי מועבה היא (דברים ד' מ.) היא מועבה ואין בנים מועבין: התם משום עיקר איסורא כתביה. לאסמועינן דאיהי מיהא מועבה הוא: אם נאמר בנים כו'. לכתוב בן שלישי יבא וגו' אי דור שלישי יבא להם ולא לכתוב בנים: בן ראשון ושני. גר מצרי שנולדו לו אלפה בנים ולאחר שנתגייר הבן הראשון והשני יאסרו והשלישי מותר: לכך נאמר דורות. לאסמועינן דכל בניו אסורים ובני בנים מותרים: ואם נאמר דור שלישי ולא נאמר בנים. היינו לאותם ישראלים העומדים על הר סיני הוא אומר דור שלישי שלכם יהיו להם בקהל כלומר בכם ובבניכם אסורין מצרי ואדומי אבל בבני בניכם מותרים ותפסם והלאה מותרין מצרים אפילו גר ראשון: מהם מנה. הוא ראשון בנו שני ובן בנו מותר: להם הלך אחר פסולן. מרי להם כתיבי - ותשמע הלך אחריהם דאם נטמעו בכשרים כגון מצרי שנשא ישראלית וישראל שנשא מצרית הלך אחריהן והולד פסול עד דור שלישי: ואיצטרך למכתב להם. דתשמע דמהם מנה ואיצטרך אשר יולדו דלא אימא אשר יולדו מבניהם אבל אם יולדו מבניהם מנה וקשו קראי אהדדי: אלא למילתא אחריתי איצטרך: כתב רחמנא אשר יולדו. למיתר דכל לידה דמגרות ואילך(ה) חדא דרא היא: לו גבי ממזר. למימרא הלך אחר פסולו שאם נשא כשרה בנו ממזר: מן טיפה כשרה. מישראל טהור: שאני התם. גבי שפחה גזלת הכתוב היא דולד שפחה כשפחה: אפי' ראשונה נמי. יש לבנו: רצה בה מתכפר. ואולד ירעה: אי אמרת בשלמא עובר לאו ירך אמו הוא. מעוט הכי לא הולדה מתכפר דהוי חטאת בשעה הפרשה כגהמה באמצעי נפשה והוה ליה כמפריש ג' חטאות באחריות שאם תאבד האחת יתכפר בחברתה. וכי אמרינן ולד חטאת למיתה היכא דאפרים בהתה ריקנית ונתעברה הילדה: והשניה תרעה. וכי אמרינן (חולין דף מט.) חטאת שכפרו בעליה למיתה אזלא כגון שהפרים חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת האחת: בלידה. הלך אחר האם: קרקפנא. אדם חשוב: בי עמודי. היכא דגרסי: כי אמר ר' יוחנן. ותפי הסמוכה אמרת ולא מדעתך: אין צריך טבילה. לשון גירות דאלקח ליה טבילה דאמרינן: משום דר' יצחק דאמר דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ. והכא לא מקפיד בהאי טבילה הלי - ולדא דרבי מיה הוא ואע"ג דאמר התם נגזרו על רובו שאין מקפיד כי הכא אוקימנא אדאוריתא: והא

מצרי שני במאי יתיר דלמא דאי עבר ונסיב דאי לא כתיב קרא הרי ממזר דאי וכתביה קרא דאי לאיסורא כתבדאי להיתרא לא כתב הרי מחזיר גרושתו דאי להיתרא וכתביה התם משום עיקר איסורא הוא דכתביה ה"ר אם נאמר בנים למה נאמר דורות ואם נאמר דורות למה נאמר בנים אם נאמר בנים ולא נאמר דורות הייתי אומר בן ראשון ושני אסור שלישי מותר לכך נאמר דורות ואם נאמר דורות ולא נאמר בנים הייתי אומר *לאיתן העומדים על הר סיני לכך נאמר בנים להם "מהם מנה להם יהלך אחר פסולן ואיצטרך למיכתב להם ואיצטרך למיכתב אשר יולדו דאי כתב רחמנא אשר יולדו היא מבניהם מנה כתב רחמנא להם ואי כתב רחמנא להם ה"א מצרית מעוברת שנתגיירה היא ובנה חד יכתב רחמנא אשר יולדו ואיצטרך למיכתב להם הבא ואיצטרך למיכתב לו גבי ממזר דאי כתב רחמנא הבא משום דבא מטיפה פסולה אבל ממזר דבא מטיפה כשרה אימא לא ואי כתב רחמנא גבי ממזר משום דאין ראוי לבא בקהל לעולם אבל הבא אימא לא צריכא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי הואי אלמא קסבר בתר דידיה שדינן ליה מתיב רב יוסף רבי טרפון אומר *יכולין ממזרים לימחר ביצד ממזר נשא שפחה הולד עבד שחרור נמצא בן חורין אלמא בתר דידה שדינן ליה שאני התם "דאמר קרא °האשה וילדיה ההיה לאדוניה מתיב רבא *אמר ר' יהודה מנין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא ואמר אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל ואי ס"ד בתריה דידיה שדינן ליה אפילו ראשונה נמי הא אמר ליה רבי יוחנן לתנא תני ראשונה כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן *"מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני הואי אלמא בתר אימה שדינן ליה אמר ליה אביי אלא הא דאמר ר' יוחנן *"הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה אי אמרת בשלמא עובר לאו ירך אמו הוא הוה ליה כמפריש שתי חטאות לארחיות ואמר רב אישיא "הפריש שתי חטאות לארחיות מתכפר באחת מהן והשניה תרעה אלא אי אמרת עובר ירך אמו הוא הוה ליה ולד חטאת "וולד חטאת למיחה אזיל אישתיק א"ל דלמא שאני התם דכתיב אשר יולדו הכתוב תלאו בלידה א"ל *קרקפנא חזותיה לרישך בינו עמודי כי אמר רבי יוחנן להא שמעתא טעמא דכתיב אשר יולדו הא בעלמא בתר אבוה שדינן ליה אלא הא דאמר רבא "גברית מעוברת שנתגיירה *בנה אין צריך טבילה אבאי אין צריך טבילה וכי תימא משום דרבי יצחק *דאמר רבי יצחק "דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ רובו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ והא

(ה) רש"י ד"ה כתב רחמנא וגו' ואילך חסרון מאת הלא כסי' וחיבה כיא נמחק:

(ויק' יב.) (דברים כג) (שם) (דברים כד) (קידושין ד' מ.) (ויק' יב.) (ויק' יב.) (ויק' יב

והא אמר רב כהנא כו׳ אבל כולו חוצץ. תפ״ג דלא מקפיד והכא כולו הוא מכוסה: דדחיינו רביתיה. ולאו מלינה היא: באומות. שנעשו אומות לענין לא תמיה כל נשמה: הלך אחר הפגום שבשניהם. לענין יוחסין וכדמפרש: לאחד מן האומות. שאינו משגיח ומינו בכולן לא תחיה כל נשמה: שאתה רשאי לקנותו בעבד. ואי אתה מצווה להמיתו דשדינן ליה בתר מלכות: ת״ל מבני התושבים. שכאן אומות אחרים ונעשו אחיהם תושבים מקומכם: מן הגולדים בארצכם. שמתו אחר מלכם ונולדו שם ולא מן הגרים בארצכם שעלה ממקום אחר שאמו מן שאר אומות ואח״כ נכנס לגור אצל אביו בארצכם. דכן אפשר להיות במקומה ודרך אדם לגלות הלכך הגולדים בארץ ואמו מעברה אומות אבל הגולדים ממקום אחר ואמו אמו מעשר אומות ומתחברת כי מעבריהו קרא היכא דאתיו כגעור: אילימא במצרי שנשא עמונית. וקאמר דשדינן זרעם אחר האב דאפילו ילדה נקבה אמורה עד ג׳ דורות ולא שדינן לה בתר אמה למיסריה לאלתר דעמוני ולא עמונית: מאי פגום שבשניהם איכא. דמשמע דשניהם פגומים אלא שזה פגום מזה הא עמונית לא פגומה מידי דעמוני כמיני׳ ולא עמונית: אלא בעמוני שנשא מצרית. דשניהם פגומים דמצרי דאשונה אמורה: אי זכר הוא. אם יולד להם זכר: שדייה בתר עמוני. ואיסור לעולם: ואם נקבה היא שדייה בתר מצרית. ותהיה מלרית שניה ואמורה לישראל ולא תשדייה בתר עמוני לאשתחרוי לאלתר משום עמונית: **מתני׳** נתינים. נעבוטים שנתגיירו בערתה בימי יהושע ונתנם עבדים למוטבי עצים ומושבי מים: **גמ׳** גמר עשירי עשירי מעמוני.

בספרי׳ מה עשירי האמור בעמוני עד עולם אף עשירי האמור בממזר עד עולם אלא מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן כו׳: מעשירי ואילך. דעד עשרה דורות אסורה (מגופיה) דכתיב כתיב ליכא למגמר מעמוני דיש נקבות מותרות דהא ממזר מוס זר משמע׳ ואפילו נקבות אבל מעשירי ואילך דאסורה בג״ם דעמוני ומואבי ילף הא לאו בממזר כתיב הלכך היתירא נמי לנקבות מייתי ליף לאמר דון מינה ומינה כדלקמן: הא כאן דאמר דון מינה ומינה. פלוגתא דר׳ אליעזר ור׳ יהושע בהעור והרוטב (לעיל קב:) דון מינה ומינה. כי גמרינן מלמלה ממלמלה בג״ם גמרינן לה כולה מלמלה מינה: דון מינה ואוקי באתרא. למאי דגמרינן למאי דלא גמרינן מוקמינן בתרא. והכא מאי גזרה שוה איכא בממזר לא כתיב עד עולם ועמוני ומואבי כתיב: עד עולם ילפינן ממזר מעמוני בג״ם כדאמר בספרי דבי רב נאמר כאן עשירי ונאמר למטה עשירי מה עשירי האמור למטה עד עולם אף עשירי האמור כאן עד עולם ומייתי מה להלן עד עשרה דורות מותרת דעמוני ולא נקבות אף כאן נקבות מדור עשירי ואילך הוא דגמרינן דהא כל עשרה לא אלטריכו לן למילף בג״ם: ותנא דידן סבר לה כמ״ד דון מינה ואוקי בתמתא דון מינה ומינה ואוקי בתמתא דמעייקרא י דורות דקרא אחד זכרים ואחד נקבות דכתיב ממזר מוס זר הכי נמי עד עולם דמיתיתן בג״ם אחד זכרים ואחד נקבות. כך שמעתי וכן עיקר ויש שמפרש לה בלשון אחר: מי יתן לי דוד שלישי. כלומר דבר שלא אפשר הוא: לא חיי. שלא יעמעו כשרים בדורותיו: ממזר דידע. לכל בגרור חיי הוא ודומיתו דלא מיטמעי מיה: דלא ידיע. כלל לא חיי לפיכך הוא: וידע ולא ידיע עד תלת דרי. דוחיי אינשי חיי עפי לא חיי דמזון הלכה דבר ברור הוא משמכתא מלתא: דוד גזר עליהן דכתיב והגבעונים לא מבני ישראל המה. כלומר אינם ראויין לבא בקהל: ואין נותן גורם לעצירת גשמים: כהנים היו מספיקין להם מזון לגבעונים שהיו מוטבי עצים ומושבי מים: ביתיסא (ט) ולא יכרת מכם מוטבי עצים ומושבי מים לגיה אלהי: קרבנו. הקדוש ברוך הוא בכבוד שלא שלא נספד כהלכה והדר קחנא כפרעמיתיה דשמואל אשר המית כי: באשר משפטו. נמקום שדנים האדם שם מזמרין פועל לדקוטיו: תריסר

מה עשירי האמור למטה עד עולם אף עשירי האמור כאן עד עולם: ר״ל סבר כמאן דאמר דון מינה ומינה אף כאן עד עולם ומייתי מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן זכרים ולא נקבות מדור עשירי ואילך הוא דגמרינן דהא כל עשרה לא אלטריכו לן למילף בג״ם: ותנא דידן סבר לה כמ״ד דון מינה ואוקי בתמתא דון מינה ומינה ואוקי בתמתא דמעייקרא י דורות דקרא אחד זכרים ואחד נקבות דכתיב ממזר מוס זר הכי נמי עד עולם דמיתיתן בג״ם אחד זכרים ואחד נקבות. אי מה להלן סיר אף כאן סיר כי נמרי (נ״ש) מעשירי ואילך הוא הלכתא כר״ל דאל דון מינה ואוקי באתרא אלא כשהם מתני׳ דתנן מעמוני ומואבי נתינים אסורים ומסיק האחד לשלם אחד זכרים ואחד נקבות:

מי יתן לי דוד שלישי ואעבירנו כולו חוצץ שאני עובר דדחיינו רביתיה כי אתא רבינא א״ר יוחנן *באומות הלך אחר הזכר נתגיירו הלך אחר פגום שבשניהם באומות הלך אחר הזכר בדתניא **מנין לאחר מן האומות שבא על הכנענית והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת״ל אשר הולידו בארצכם מן הגולדים בארצכם ולא מן הגרים בארצכם: נתגיירו הלך אחר פגום שבשניהם: במאי אילימא במצרי שנשא עמונית מאי פגום שבשניהם אית בה *עמני ולא עמונית אלא בעמני שנשא מצרית אי זכר הוי שדייה בתר עמני אי נקבה הוי שדייה בתר מצרית: **מתני׳** ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות: **גמ׳** אמר ריש לקיש ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת ילף עשירי עשירי מעמוני ומואבי מה להלן נקבות מותרות אף כאן נקבות מותרות אי מה להלן מיד אף כאן מיד כי אתי נזירה שוה מעשירי ואילך והאנן תנן ממזרים ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות לא קשיא הא כמאן דאמר דון מינה ומינה הא כמאן דאמר *דון מינה ואוקי באתרא שאלו את רבי אליעזר ואמרו אלמא לא חיי וכן אמר רב הונא ממזרא לא חיי והא אנן תנן ממזרין אסורין ואיסורן איסור עולם אמר רבי זירא לדידי מפרשא לי מינה דרב יהודה דידיע חיי דלא ידיע לא חיי דידע ולא ידיע עד תלתא דרי חיי מטי לא חיי אתיא בשבבותיה דר׳ אמי אבריז עליה דממזרא הוה בבי ואיל אמר ליה חיים נתתי לך אמר רב הונא בר אדא *נתנים דוד גזר עליהם שנאמר ^ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים לא מבני ישראל המה וגו׳ מאי טעמא גזר עליהו דכתיב ^ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה ראשונה אמר להם שמא עובדי עבודת כוכבים יש בכם דכתיב ^ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם ועצר את השמים ולא יהיה מטר וגו׳ ברקו ולא מצאו שניה אמר להם שמא עוברי עבירה יש בכם דכתיב ^וימנעו רביבים ומלקוש פוסקי צדקה ברבים יש בכם ואין נותנין דכתיב ^נשאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר ברקו ולא מצאו אמר אין הדבר אלא בי מיד ויבקש דוד את פני ה׳ מאי היא אמר ריש לקיש ששאל באורים ותומים מאי משמע א״ר אלעזר אתיא פני פני כתיב הכא ויבקש דוד את פני ה׳ וכתיב התם ^ושאל לו במשפט האורים לפני ה׳ ואמר ה׳ אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים אל שאלו נספד כהלכה ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים וכי היכן *מצינו בשאול שהמית הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להם מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן קא הבע אל שאול שלא נספד כהלכה וקא הבע על אשר המית הגבעונים אין דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ^בקש את ה׳ כל ענוי ארץ אשר משפטו פעלו באשר משפטו שם פעלו אמר דוד שאול נפקו להו

תריסר

מה עשירי האמור למטה עד עולם אף עשירי האמור כאן עד עולם: דון מינה ומינה. כל דבר שאתה למד מחבירו, כגזרה שוה לא נסיקה. הוי לחד ממנו בכל דבריו (וכמים לא: וכמ״ז) בכולן אינו כנוסים, ובמורה כהנים נרשמין ולא מן הכנעניים (קדושין סז:). דבר מינה ומינה. כל דבר שאתה למד מחבירו, כגזרה שוה לא נסיקה. הוי לחד ממנו בכל דבריו (וכמים לא: וכמ״ז) בכולן אינו כנוסים, ובמורה כהנים נרשמין ולא מן הכנעניים (קדושין סז:). דון מינה ואוקי באתרא. דון מיקר הדבר בכל דבריו נלמדו ממנה מאסר שיקרו של דבר למדמי מחבירו אף לכל דבריה נלמדו ממנה (מהלדרין עה: וכמ״ז שבועות לא). דון מינה ומינה. כל דבר שאתה תולה דינו מפורש בו ואתה יכול לגזרה ולשון גזרה לגזרה לגזרה מחבירו, אבל נשאר דבר שאתה מחבירו לגזרה לגזרה לגזרה מחבירו, אתה יכול ללמוד מגופו, ולמד דברים שאתה יכול ללמד מגופו המחבירו על מקומו (וכמים לא: וכמ״ז חולין קב:). שהרי מספיקין להם מים ומזון שהמים כהמ טב שהיו מספיקין מים ומזון לגבעונים, שהגבעונים היו משמשין לנוכנה מוטבי עצים ומושבי מים (ב״ק קיט:).

(ה) נפ׳ ומפרסיהו מיד ויקרא: (כ) חוס׳ ד״ה ומפקה וכו׳ אמאי״ק מלינה כתיב: (ג) ר״ח חוצר וכו׳ כתוסר בר״ב. רש״ל ד״ה ר״ח ומסמ׳ דבי נחמי׳ רת מסמ׳ סב מלמי בר״ב דף קבג מ״ב דגרון לגרוס חוצר ומא מי מיטה כיה פ׳ יום הבר מי׳ שכיל דסיים שכיל יום וכן כל דיל כלן חוצר דל״ל שכיל יום מיטה כלל ומ״ב נס מיטה כלל ומ״ב נס מיטה ומ״ל:

[ויקרא כו]

[קידושין סב.]

[ב״ר פר׳ פרא מכלי]

[נעיל סט. ומ״ל]

[ויקרא כו]

[ויקרא כו]

[לעיל מה:]

[מלכים ב׳ ה׳]

[ויקרא כו]

[ויקרא כו]

[ויקרא כו

שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ (יב) לא (יא) שמתי :

ן מ כוחיה (ו) *) שנתגיירה והיא (ז) מעוברת בנה אין צריך טבילה : L

ז נ עובד כוכבים קטן אם יש לו אב יכול לגייר [אותו] ואם אין לו אב טז ובא להתגייר או אמו מביאתו להתגייר בית דין מגיירין אותו (יג) שזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו (יד) [בא] בין קטן שגיירוהו אביו בין שגיירוהו ב"ד יז (יח) יכול למחות משיגדיל (י) ואין דינו כישראל מעמד (יט) אלא כעובד כוכבים :

ח ס בר"א בשלא נהג מנהג יהדות משהגדיל אבל נהג מנהג יהדות משהגדיל שוב יח אינו יכול (יג) למחות :

ט ע עובד כוכבים שבא להתוך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנולד לו בה יט אסור לישראל להחכה מפני (טו) שלא נתכוון למצוה לפיכך אם נתכוון העובד כוכבים למילה מצוה לישראל למול אותו [כב] ומקום שמותר לרפאות העובד כוכבים מותר בכל מינן) (כי פ' עשלין על הפוסקים וכסב"ם וכס"ר ומ"ל סימן קל"ה) :

י מ כוחי או כוחית שבא ואמר נתגיירתי בבית דינו של פלוני בראוי אינו נאמן לבא בקהל עד שיביא עדים [כג] יא ואם ראינום נוהגין כדרכי ישראל ועושים כל המצות הרי אלו בחזקת גרי צדק ואע"פ שאינקשם עדים שמעידים בפני מי נתגיירו[כד] יב ואעפ"כ אם באו להתערב בישראל אין משיאין אותם עד שיביאו עדים או עד שיטבלו בפניו הואיל והחזקו עובד כוכבים כ [כה] יג אבל מי שבא ואמר שהוא עובד כוכבים ונתגייר בב"ד נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר כא יד וכתב הרמב"ם במה דברים אמורים בארץ ישראל ובאותן הימים שחזקת הכל שם בחזקת ישראל אבל בח"ל צריך להביא (יז) ראיה ואח"כ ישא ישראלית שמעלה עשו ביוחסין :

יא מ מי שהיה מחזק בישראל שאמר נתגיירתי ביני לבין עצמי יש לו בנים אינו נאמן על הבנים כב אבל נאמן על עצמו לשווי נפשיה התיכה דאיסורא (טו) ליאסר בבת ישראל עד שיטבול בפני בית דין :

יב כג [כו] יד כשיבא הגר להתגייר בודקים אחריו שמא בגלל ממון שיטול או בשביל (טז) שרדה שיזכה לה או מפני הפחד בא ליכנס לדת [כז] ואם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית ואם אשה היא בודקין אחריה שמא עיניה נתנה בבחורי ישראל ואם לא נמצאת להם עילה יט מודיעים להם כובד עול התורה וטורח שיש בעשייתה על עמי הארצות כדי שיפרשו אם קבלו ולא פירשו וראו אותם שחזרו מאהבה מקבלים אותם יט ואם לא בדקו אחריו (ט) או שלא הודיעוהו שכר המצות ועינשן ומל וטבל בפני ג' הדיוטות הז"ן גר אפי' נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל וטבל יצא מכלל העובדי כוכבים והששים לו עד שתתברר צדקתו [כח] ואפילו (טז) (יז) חזר ועבד אלילים הרי הוא כישראל

לענין סבילה מעומאה בשכח וכן כתבו כתוס' בפרק כתולין וחימה על כל כלי שלא כתב כן : (יב) לא שמתי . ותוסס בחוף לחם ס' טורת סברים. כן כגיס בפריסה: (יג) בין קטן שגיירו בו' . כן נרוך לעיום : (יד) אלא כעובד כוכבים . פירוס לענין שלין קדושין קדושין: (טו) שלא נתכוון למצוה. פי' שלאסור לעשות לו רפואה ולו משום מלוס כלא לא נתכוין לס : (טז) חזר לסורו . כמוס כתוב בשם בעל מלוסס דלס חזר לסורו ייבו יין נסך כו'. וכתוב בפריסה שים מקשים פשיטא וכי עדיף מישראל לענין סבילה מעומאה בשכח וכן כתבו כתוס' בפרק כתולין וחימה על כל כלי שלא כתב כן : (יב) לא שמתי . ותוסס בחוף לחם ס' טורת סברים. כן כגיס בפריסה: (יג) בין קטן שגיירו בו' . כן נרוך לעיום : (יד) אלא כעובד כוכבים . פירוס לענין שלין קדושין קדושין: (טו) שלא נתכוון למצוה. פי' שלאסור לעשות לו רפואה ולו משום מלוס כלא לא נתכוין לס : (טז) חזר לסורו . כמוס כתוב בשם בעל מלוסס דלס חזר לסורו ייבו יין נסך כו'. וכתוב בפריסה שים מקשים פשיטא וכי עדיף מישראל

חידושי רע"ק

(פי' רס"ם סעיף י"ח) עד שיטבול בפני ב"ד-ולענין אם צריכים להטפיח דם ברית לרמ"ו שטל כשהוא בינו לבין לבנו ויי כהיא דלעיל (סעיף א') ע' בספר שערי תורה (כלל ה' פרט ג') :

ביאור הגר"א

חרי אלו בחזקת כו' ולבר כשפ"ש מ"ה ב' מי לא כו' אבל הרמב"ן חלק עליו וכתב דברי הטה הם ראב"ן הל"ו מי לא שבר שבת אחת דיחה קל לידת מפגילה ובירושלמי פ"ג דקידושין דתני בר קפרא בר שכל הא מכל ה"ז בשר שאין בר שלא מכל לקרוניו וקשיא לטהה לו שהטאה חטאה אל"ר יוסי בר בון סכין שב אי לשם קדושה ישראל עלהה לו : [כד] ואעפ"כ בו'. בפשט"ש מ"ו א' ובפנאה ב' : [כה] אבל מי כו' וכתב הרמב"ם כו'. הכל הוא מדברי הרמב"ן ולבר זה מירושלמי הביאו פ"ג שם חביבת א"י שבשבת נרים הארכ בארץ ישראל בר אני מקבלין אותו מיד ובחל"ל אין מקבלין אותו אא"כ הי עדיו שבו הלכארה. זה הירושלמי מחוד גם שלנו דק"ל בן בארץ כו' ולו' יהודה הוא לחיוב ומ' הרמב"ם שהירושלמי מיירי בכה"ג ותמצים דמבלה עשו ביוחסין ובכ"ש ביא"ר דקדושין דבל הארצות פיסה כו' ומ"ל לירושלמי בכ"ר שם דאף בכל פיסה לא"י ופחות' ריבשות פ"ו א' ד"ה בשוחק כו' : [כו] כשיבא כו' . כפשט"ש כ"ד ב' ת"ר אין מקבלין כו' וכתב הרמב"ם ביסי דוד חגרו וביסי שלמה בשכיל המלוכה והשובה הגדולה שהיו בהישראל חגרו אל"ג שאסרו שם הלכה כדברי כו' הייבו בדיעבד וכ"ש לכתחלה אא"ר נדע כו' יבא כו' וכתב שם ואעפ"כ הה נרים מגיירים ביסי דוד ושלמה בני הישמעאל ותרו ב"ד הגדול ותשפיק לא דוחין אותן אחר שקבלו מ"ם ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתן לפי שהיה נשים תשאן ובן שפשין נייר ונשא ונתרבי ידוע שלא חגרו אלו אלא בשביל דבר חשק הבאוב כאלו הן עובדי מכבים מ' ומבני מכבים מ' אחרי חכמים קשה לדם בדים לישראל בכפתה שרובן חגרון בשביל דבר הבפנין בת ישראל וקשה הרבר לפרש מהן אחר שתגייר בא ולבר מה אירע בסרבר כו' ומנוס' פ"ו ב' ד"ה קשים לפי כו' עתוס' כ"ד ב' ד"ה לא כו' ר"ל כו' ר"ש לבמה אפי' עדיע כו' הרשפ"ש פ' כו' : [כז] ואם איש כו' ואם כו' . שם וכ"ל דפש"ש הלכה כו' הקא דיעבד הבא"ש בפנאות פ"ד א' שבא מיעיר כו' : [כח] אפי' חזר כו' . כ"ל פ"ב

פתחי תשובה

כגר סיים וכאר לעתר ולא נחין ניחוס דלא כרמבפ מרפ"ל קידושין דף פ"ח ע"ב ר"ש ולישא קפכר רמינא ובמנ"ל ובמנ"ל ובמנ"ל ע"ב סוד"ם תמוהא ומיין כתב כשפ"ם ובמלכת פרשנ מפנתן וכמנתי מה כפ"ם לפ"ש סיפן ד' סק"ל ס"ם) : (ו) שנתגיירה . מיין שנתגיירה בפסה מפנים לבפס בפנה דוקא כשנתגיירה כיון לבל לא לא מנינין (לא פ"ם ולינ מנינין)-מעולה לבנה פ"ם : (ז) מעוברת . מיין בגנון מהבנר שבבנ מם יהיו ב"ד בשפס מעולה שיש מעוברת כדין פעמו מבל לם לא יהיו ב"ד שיש מעוברת יש בה מיעוט ובנים בפנה: (יח) יכול למחות משיגדיל . מיין בפנר מפאלת לבפס שבמר לם מיעוט בוכתו שלא בקבוסה ולירמה בקבסה כגון שבגייבה שובדת כוכבים מעוברת מיש יכול למחות ב"ם כתוב [*ובמשנה פ"ם סיפן רנ"ג סעלה ולחמלו גם לירמו שלא לקבוסה כל שבגיירו אבו לחר מלכותיו מיגו יכול למחות מלחר שנפה כרמ"ם מרק מחלן לדמולה מיגו יכול למחות מלמה ניחוסו כלד ובכ"ן בכל דבריו דכרי קבלה סבן בכ"ן ובמשנה מקומות לא נמיגיגו אבו מיגו יכול למחות ובקבה לחלו שגם בעם כרמב"ם בוה בן ובמשנה מקומות מכיון כנים מבשמנים ובפנה דעב"ם נגמיגיגו אבו מיגו יכול למחות ובמנ"ל לא מיגו אמאלן לבדמ"ם על נ"ם לין בבן ובכי מלבחא. ובמנ"ל עוד מיבא דיבול למחות ולחלו ומשיגר מבר מגיגיגה למחות ומיגן מבאלר שבגם בו בקדם מחלבו בגל מבא עובד כוכבים מבן ביין מבלר אלם בבל בא ובמנ"ל מבלבן בן ר' אלם לין מכיון לחם לבה בלל שבל שבמה ובלן מכיבין בבפס מבלבה ומבחון מלחו לגבא ביין לו לבשה לחם לו לבשה ובמנ"ל מבלבן בן ר' אלם לין מבלבה ומבחון מלחו לגבא ביין לו לבשה לחם לו לבשה [מ] [אי שלא הבדיל . מיין בבסר' תמנת שלמה פ"ם

באר היטב

ישראל כולל כגר מ"מ ל"מ דכולל כגר לבטלה מבפ"ב בטלל מן בעובד כוכבים כפ"ם בפ"ם סיפן ז' פ"ב ל"מ לענין מדיון הבן בדלקמן סיפן ס"ה סי"ם מכ"ל בפ"ך : (יח) שבחי . ומחם בפ"י כולת בבריים. כן הגיס בפריסה: (יב) שובות . ולמ"ל דלין לו דעם עומבין לו דזיכן לבדם וכו' מבל לם לינו רוצה לינו גר לעולו בזמן מיד ישראל מבל לם לינו רוצה לבדם וכו' . ומם מזר לבטלו לבמה בבלר בבלר בבלר

האומר לשפחתו. מעוברת: הרי את בת חורין. נגט שמרוב זה וולך עבד: ולידה כמוה. משומרר כדליף בסיפא שנתמר האשה וילדיה מהיה למדוויה בזמן שהאשה למדוויה אין האשה למדוויה אין הולד שחלל למדוויה מהלא קלא דגרו קיימין: אמר רבא אדרבי יוסי הגלילי. הלא קבא אדרבי יוסי קלי ולדה כמוה משום שנאמ' כו': **מתני'** יכולין ממזרין ליטהר. מפסול זרעם שלא יהו נמיהם ממזרים: בגר עבד. ומיט ממזר דהא ולדה כמוה: בן חורין. ומומר ביטרמלין: הרי זה עבד ממזר. בגמרא ליף לה טעמא: **גמ'** לכתחילה קאמר. ממזר ונשא שפחה דקסבר דמי כתיב לא יהיה קדש ביטרמלא כשר כתיב ולא נממזר: אז דיעבד קאמר. ממזר שנשא שפחה אבל לכתחילה לא יפא דהא ישראל הוא וקרינא מיה לא יהיה קדש (דברים כג) דמתרגמינן לא יקר גברא וגו' דשפחה הרי היא כבהמה ומיטוטיה הפקר וקדישות: טיהרת את הזכרים. שילמו למקום שלין מכירין ולאמר עבד מי ונשא שפחה ואין מוחה ביה: ואת הנקבות לא טיהרת. אין דרך אשה לגלות ממקומה ולנקש הסכולות לינשא נשתר מאחר שיש מוחין ביה אלמא ר' טרפון דיעבד קאמר דלא לכתחילה מין דאין מוחין ביה ממזרת ומי מנסיא לעבד: עבד כנעני אין לו חייס. ליט מחיסם אחר אבוי דכתיב (בראשית כב) עם החמור עם הדומה לחמור כבהמה שאין הולד כרוך אחרי האב הילכך לא מינסבא לעבדא לא מכאי מידי: אי אקדמתיך אטהרתיך לבנך. אם הייתי מכיר קודם שנשאת אשה הייתי מטיהר עלה לטהר בניך שפיר. סביה אומר לו ליקח שפחה: מאי ניהו. מאי הוא אמר ליה אישומא דמינסיא לו עלה ואמר ליה זיל גנוב ומיזדן לעבד עברי והאי שפחה מוחרתא לך דמכרוהו בית דין רבו מוסר לו שפחה כנעניה ולא מוכר עלמו. ולכתי נקבו זיל גנוב והוא הדין נמי מלי לאקשויי מי שרי לאמשוכי אלא מקשיא לה מקשיא מחרת פלגיה דלא הוה מקשי ליה הא הוה מקשי ליה לגנוב ומעשה אישומא אלא נמרא פריך שפיר טריל דלא הוה מקשה ליה הכי הוה ליה לגטויי דאמר ליה זיל ומכור עלמך וכו' לגיעור דאמר (לעיל דף יח:) אמר זה ואמר זה רבו מוסר לו שפחה כנעניה:

ד האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולך עבד הולד כמותה דברי ר' יוסי הגלילי וחכ"א דבריו קיימים משום שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה מאי הלמדא אמר רבא אדרבי יוסי הגלילי **אמרני** ר' טרפון אומר יכולין ממזרין ליטהר כיצד ממזר שנשא שפחה (ו) הילד עבד שיוחרר נמצא הבן בן חורין רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר: **גמ'** איבעיא להי רבי טרפון לכתחילה קאמר או דיעבד קאמר תא שמע אמרו לו לרבי טרפון טיהרת את הזכרים ולא טיהרת את הנקיבות ואי אמרת לכתחילה קאמר נמי תינסיב לעבדא עבד אין לו חיים תא שמע דאושפזיכניה דרבי שמלאי ממזר היה ואמר ליה אי אקדמתך מהרחינהו לבנך אי אמרת בשלמא לכתחילה שפיר אלא אי אמרת דיעבד מאי ניהו דמנסיב ליה עצה ואמר ליה זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי ובשני דר' שמלאי עבד עברי מי הוה והאמר מר אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג אלא לאו שמע מינה רבי טרפון לכתחילה קאמר שמע מינה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון: רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר: אמר ר' אליעזר מאי טעמיה דרבי אליעזר דאמר קרא לו הלך אחר פסולו ורבנן ההיא בישראל שנשא ממזרת סלקא דעתך אמינא למשפחותם לבית אבותם כתיב אתא לו אפקיה ורבי אליעזר לאו אע"ג דכתב למשפחותם לבית אבותם אתא לו אפקיה הבא נמי אף ע"ג דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה אתא לו אפקיה ורבנן כל ולד במעי שפחה כנעניות כולד במעי בהמה דמי:

הדרן עלך האומר

*עשרה יוחסים עלו מבבל כהני לוי וישראלי חללי גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסיפי כהני לוי וישראלי מותרין לבא זה בזה חללי גירי וחרורי מותרין לבא זה בזה ואלו הם שתוקי כל שהוא מביר את אמו ואינו מכיר את אביו אסיפי כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא אמו אבא שאול היה קורא לשתוקי בחוקי: **גמ'** עשרה יוחסים עלו מבבל: מאי אירא דתני עלו מבבל ניתני הלכו לארץ ישראל מילתא אגב אורחיה קמ"ל *כדתניא *וקמה ועליה אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל הארצות בשלמא בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל היינו דכתיב דברי

עשרה יוחסין עלו מבבל. כשעלו מן הגולה. וגמרא: מפרש לה דשמעינן שמשפחות שבגלל מיוחסים הן שהפרש בזרע כל הפסולין משם והוליכן עמו: חללין. כהנים חללין שנולדו מפסולי כהונה: וחרורי. משוחררי: נתיני. נבעונים שמלו בימי יהושע האמרינן ביבמות (עח, ב) דדחו נוד עליהם. לבא. כהני לוי וישראלי מותרים לשאת זה את זה. חללי. כהנים שנולדו מן הפסולות לכהונה. חרורי. משוחררים. נתיני. נבעונים שמלו בימי יהושע האמרינן ביבמות (עח, ב) דדחו נוד עליהם. לבא. כהני לוי וישראלי מותרים לשאת זה את זה. אבל חללה היא בלאו לכהן וגיורת ומשוחררת ספק זונות ונינו. ברי. קסבר לא אקרו קהל.

הגהות הב"ח

(ו) בפנה שנשא פשפ"ה נגד ענין: (ז) רש"י ד"ה אלא וכו' ענין ספ"ד ולא מיא ג. לא יבא ל:

מוסר לו שפחה כנעניות:

הדרן עלך האומר

[ג"ינ] **עשרה** יוחסין עלו מבבל. כשעלו מן הגולה. וגמרא: מפרש לה דשמעינן שמשפחות שבגלל מיוחסים הן שהפרש בזרע כל הפסולין משם והוליכן עמו: חללין. כהנים חללין שנולדו מפסולי כהונה: וחרורי. משוחררי: נתיני. נבעונים שמלו בימי יהושע ומרגין ביבמות (עח, ב) דדחו נוד עליהם. לבא. כהני לוי וישראלי מותרים לשאת זה את זה. חללי. כהנים שנולדו מן הפסולות לכהונה: חרורי. משוחררי: נתיני. נבעונים שמלו בימי יהושע ומרגין ביבמות (עח, ב) דדחו נוד עליהם. לבא. כהני לוי וישראלי מותרים לשאת זה את זה. אבל חללה היא בלאו לכהן וגיורת ומשוחררת ספק זונות ונינו. ברי. קסבר לא אקרו קהל.

הגהות מהרי"ב רגשבורג א) גמ' ואלא זיל גנוב ומיזדן לעבד עברי. מה שמקשים כשולם ממקנא מלא הוא כגנבא יבא כגנבא יבא ובגא ב ב לא מיה כבר הלם מן מה: קאמר הני שמלאי מי מקדישבר אלא מ"ל מקנו אבבא ובפרשי קטיא א כשנגב מל מסר דגרי הוד לבפ"ה פרשה מבסרים ובכריה מוד דמר בלאמר אבבא בגבא יבא בגבא יבא אבל אם הוא מגיה שאין הלכתן נוהגים אם אמרל פא מבל ד"ל נמס כריפ"ל ישבים ובדק:

מוסך רש"י הולך כמותה. משוחרר. דברין קיימין. ויחיל ענד (תמורה כה:). מאי תלמודא. קרא משמע שמי בר' יוסי הגלילי. דהשתא דהולכין אחר הלם (מס). אין עבד עברי נוהג. דתיני נמכר נומן הוה (ערכין כט:). אלא בזמן שהיובל נוהג. דמעינן ומיט מל משפחתי מסיני (ערכין מס:). הדרן עלך האומר. שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל. וקמה ועליה אל המקום. שמה מינה אין לך מיד נאחן ישראל כאין ירושלים גניה מתנה (סנהדרין מו:). מכל שכרין קרי עליה משם לגיה המקום (מגילה יד:).

קיג א מ"י פ"ג מאכ"א מהרש"ם כלכ"ם מ"ש"ע יד: סימן רמ סמ"ע ס"ק: קיד ב מ"י פ"ג מאכ"א מהרש"ם כלכ"ם: מל' ג סמ"ע (מאיר קס מ"ש"ע מל"ש סימן ד סמ"ק כ:

קטו ג מ"י פ"ג מ"ל מהרש"ם כלכ"ם מ"ש"ע מל"ש ר סמ"ע (מאיר קס מ"ש"ע מל"ש סימן ד סמ"ק כ:

קיז ה מ"י פ"ב מ"ל מ"ש"ע מל"ש סמ"ע יח:

א ו מ"י פ"ג מאכ"א מהרש"ם כלכ"ם מ"ש"ע מל"ש סימן ח סמ"ק ל:

ב ו מ"י פ"ב מ"ל מ"ש"ע מל"ש מ"ש"ע מל"ש סמ"ע ב ג:

ג ח מ"י פ"ג מ"ל מ"ש"ע מל"ש ל:

ד ם מ"י פ"ב מ"ל מ"ש"ע מל"ש

ה ו מ"י פ"ב מ"ל מ"ש"ע מל"ש מ"ש"ע מל"ש סימן ו סמ"ק לא:

אין לו חייס. לעולם לכתחלה מותר. ואפילו הכי מסורת אין לה חקנה שאם תנשא לעבד אין הבן מתיחס אחריו אלא אחריה ונמצא שהוא ממזר.

אם קדמתך. אם הכרתין קודם שנשאת אשה הייתי משיאן עצה שבניך יהיו כשרים.

לכתחלה. ממזר בשפחה מותר. דיינו שדיה משיאו לישא שפחה ושחרר הבנים. אלא אי אמרת. טעמא דרבי טרפון דיעבד. אבל לכתחלה אסור, הא יבי מבאר שמלאי לא משיאו עצה.

שיגנוב. ועבד עברי שמכרוהו בית מותר בשפחה. ולא טריכ עצמו (לעיל יד: ב). ולהכי נקט זיל גנוב. והוא הדין דמצי לאקשויי מי שרי לאקשויי עצה למגנב. אלא דהכי קתני ליה דפ"ל בר' אליעזר דאמר (שם) אפילו מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנעניות.

והאמר מר. במסכת ערכין (כט. א). אין דין עבד עברי נוהג (אלא בזמן שהיובל נוהג). דקרינן ביה עד שנה היובל יעבוד עמך (ויקרא כה. מ).

(6)

כי לא חקנו דמסכי נסמי נכתב כו' במקום קיום כ"ד אלא לענין איסורא כמו בגנו מכל לא לכוליא ממון דבזה כוה כמו שאר שטרות שלריכים קיום בית דין: (כד) לא יצא לחירות. כי היכי דנכסים לא קנה הכי נמי עלמו לא קנה לאחוקי מדעת הרא"ש שסבירא הטור דכיון דאחר חאלה עלמך ונכסים כו' לא גרע כח עלמו בסכיל הנכסים כוחיל ולא כלום אחילה עמהם: (כה) לא קנו עצמם. דכתיב לו חפסה לא ניתן לה ולא לה ולהכרחסה: (כו) ופלוני עבדי. כ"ל. ומיכח עבדי קאי על סניסה כאילו אחר עבדיי וכך כ"ם שכחב כאן רמ"ח ומכן לאדם אחד שני שטרות לכאורה חמוה מאד דאיש"ם שבעור כחב כן הייטו לפי לשונו שכחב בלכון זה כל נכסי מחוגים לפלוני עבדי ולא כחוב שם ופלוני ע"ב לריך ביחסור שניסה בכח אחח דאם לא כן הראמון קנה הכל והשני לא כלום אלא כוה מבוטל להראמון מה שאין כן כאן כלכון הרמב"ם שכחוב לפלוני ולפלוני עבדי כזה אין לריך למכור שניסה בכח אחח דאפילו בא כאי ליד כאחר הראילה הרי לא קנה הכל דים לו בשטרו שניסן גם להשני אבל באחמת ל"ק מידי דודאי לריך שיחסרה לאדם אחד דמה דמה שכחוב בכל שטר שנחן לפלוני ופלוני אין לאחר זכות בשטר זה אלא דוקא מי שבשטר נמסר לו ראין עבד אחר לכוחו מיד דבו אלו נמלא דבוה כאילו אחלי עדיין ביד הרב וכוה שיוכא ע"ב לריך שיחסרו שני הטעורות לאדם אחד שיוכה בשבילם: (כז) אבל אם כתב חצי כו'. רש"י והרא"ש וכחוב פירוש הטעם דילמא חד פלגא כוה דל' לחרוייהו ואיכא שיורא ע"כ לא מהני אפילו מחרה לשניסה כאחד. ובחב הרן דלא מחוור דודאי מסחע שזכו לכולו בין שניסה והרמב"ן נחן טעם לפי שאין עלמו בכלל אלי נכנסים שבנחנן אלי נכנסים לאחיהו אינו מועל בכל כלי וכלי אחלי ולא בכל שדה ושדה אלא שאין הנכנסים ומועל כחוב הלכך זה שכחב לו הבו אלי נכנסים אין עלמו בכלל אוחה אלי ונחב הרן על זה ולא ידעתי מנין לו לברב דין זה שבאוחן אלי נכנסים לאחיהו לאחר דבשאר דברים ליה דבשה שידו על הבחחון ומוחל לא חבוא לא חבוא בכל דבר ודבר ולי אין לוחך לכל זה אלא סייעו עשמא דאלי אלי לא אלי לפי שאין כעבד משחחרר אלא אחמא בשאר בידו וכעיקר בלא יכיה בו שיור כלל ואע"ג שעבר הבירו מוביה לדיכה שיורא נבי נוחן הרי הוא משחחרר בשטר מבירו אלא זכה בו ובי אחריון ונחן אלי לאחר בחחנה קבה סייעו שנחן כחחנה אחלה לא אמי שבוחב בשחחול שנחן אחלי לאחר בחחנה מוכה שבעבר לאחר בשכיל שניסה וכן נמי ביכה בכל שעבר שנחנו לו נכסי ביון דליכה שיורא קנו ומשחרריס זה אם זה עכל. כאן לפי דעת הרן לא אלי כאן אם כחב בכל שעבר שנחנו לו נכסי לפלוני ולפלוני עבדיו דאם אלי דמי לפי טעם אלו שבכל שעבר בפני עלמו לא יכיה שיור ואם כן מ"ם כאן בריבה דאמרי דאמרי אם ע"ב דלא אל אל הרן אלא הרמב"ן שזכרתי וכן מוכח עוד ממ"ם בשביה שאחר זה שאם אמרוכה לו נחיכה לאחר כאחד עם השאחרון אם גם כן אלא כדעת הרן שזכרתי דלדידיה לריך שחכיה אמיכה לאחר אחילה ואיכה על הרב שעשה הבאמה בין הרמב"ם והרן ומבואר אחילה: (כח) לא קנה העבד הציו. דנבי שעבר כחיב לה ונמריון מאחה דאחה ודאי לא מיקניה. הכיה אבל בנכסה אלא אם כן אמר לו אל לאו אלא אחמו דבר שבשייר אחרי אלא אחמו ת"ע בחרא"ם ס' ר"ן ס': (סעיף ליח בסב"ם) וראי שחרחה.ע' בב"ש ס"ד אלא: (מראה כהן)

(*) גיל הרמב"ם (פ"ו אבי"ע ס"ב) כחב דאם אמר אחיה.

ביאור הגר"א

מקבל בנס"ה העבר כו': [ק] בין קרקע כו'. ב"ב ק"ג א' ב': [קא] בין פירש כו'. עיש"ל בנבין פ' א' ר"ה עד שאשר כו' וב"ש לפי' חוס' שם ר"ה לעולם: [קב] בין היו כו'. חוס' ר"ה הג"ל וגי"ש בשם הוספחא רש"א כו' אשר כו' אלבא דלה"ק' אפי' בבח"ג שפרש השיור ואין לו נכסים אחרים אפ"ה לא יצא לחירות וצרא"ש שם: [קג] ואפי' כתב כו'. רמב"ם ובפי' הריי"ף פ"ש פשוט דלא כרחת בו' כתב הרי"ף בשם ר"א"ת ליה לריבה בחרחא כלא לעבדא אינא כו' ושיעי שם ר"ה צאי כו': [קד] בין לאדם כו'. עיש"ל שם ד"ה הא ראשר כו' ובפ"ש בנגמ' ואב"א כו' ותשיל: [קו] ונעבד כו' ואם השיור כו'. חו' ב"ב א' ד"ה: [קז] אבל אם כו'. שם ומי אינא כו' ושיעי שם ר"ה צאי כו': [קח] ונתן לאדם כו'. ב"ב ק"ג א' ב': [קט] ואפילו מתון הוא זה כמו שאר שטרות שניכיס קיום ל"ד: (מא) ואפילו. ודעת הפוסקים והרא"ש דבכולא יצא לחירות ופירש בש"ם מבוחרים ב' הדבוח. ש"ך: (מב) ביחד. (דהשחא זכו שניסה ביחד) כחב הש"ך אבל אם לא מסר לדעתו הוא זה כמו שאר שטרות שניכיס קיום ל"ד דבכולא יצא לחירות ופירש בש"ם מבוחרים ב' הדבוח. ש"ך: (מג) ביחד. (דהשחא זכו שניסה ביחד) כחב הש"ך אבל אם לא מסר

חידושי רע"ק

(סעיף ל"ח) אע"פ שאשר לה צאי בו לחירות.בב"ם דבלשון הטסר הרקדשי אין בטשסה לשון שחרור והיי בטשחרר בלא שבר כך שסשה פלשון רש"י אבל בבור אחמא דבחב צאי והרקדשי חי' בח' חורח חיים (ח"ב סקי"ב):

באר היטב

דלהוליא ממון הוא זה כמו שאר שטרות שלריכים קיום ל"ד: (מז) ואפילו. ודעת הפוסקים והרא"ש דבכולא יצא לחירות ופירש בש"ם מבוחרים ב' הדבוח. ש"ך: (מח) ביחד. (דהשחא זכו שניסה ביחד) כחב הש"ך אבל אם לא מסר

באר הגולה

דנישין דף מ' ע"ב: קא אמר בשם אביו הרא"ש בפסקיו בפ"ק דנישין ובסיג לאיי מהשטמה אבל רש"י פירש דנמה (שורה שיור גם בעבד: קב בריטא נישין דף מ' ע"א) ובכנס: קג לכון הרמב"ם סוף פ"ו מה"ש ג"ב מבריטא שם דף מ"ב ע"ב כלא ובאוקמאה דגמ' שם: קד בריטא שם ובאוקמאה דגמ' שם: קה שם ומסיים שם שבעבד מכלל בוסקי' ובחי שיור בו הייט ואין לו שבעבד ובל"ב הרן נבנין אלא יצא בו שיור כלל ובו' ובחי כוה אינו מבטלו בעבד הייטו אלא ובה בו: קו בריטא שם דף מ"ב ובפי' רש"י שם כיון דאין לו בו אלא אינו כי אבריה לא שיור מיהו: קז בריטא קידושין דף כ"ח ע"א ומבטלים ובפנה הבי"ף בפ"ד דקידושין: קח מבטל.ה. גמ' אינא דבנן נישין דף כ"ב ואין עיל בוחביה: קט שם דף מ"ח ע"ב: קי בריטא שם דף מ"ח ע"ב: קיא בריטא שם דף מ"ח ע"ב: קיב ריטא מבטל יא: קיג ל"ב מהבטות הרא"ש מרבמה ליה כתם לחבוכה נפ

כנסת הגדולה

(שם בשי"ל סעיף ל"ח) הכותב שטר אירוסין לבשחרו אף על פי שאשר לו צאי בו לחירות והקדשי בו אין זה לבון שחרור כו'. ר"ב ריי"ן לא בבא דין זה אלא דעתו לעם. אבר המחבר לשון הרמב"ם בהלכו אבל אירוסין לבחבו אלא בחבר אלי כו לחירות והקדשי בו אין בלבוקה לבון שחרור ואינו מקרבה אלא משחרה ע"כ. ובקה דמשמע מדבריו לים לם אבר לה בחקדשי לי בו בחרות לא מהני אלא לאי אבר אלי בו לחירות והקדשי בו אינו מקרבה ובגמ' מוכים בבבא דאם אבר לה בחקדשי לי בחרות מהני מדין בוחלה בב"ב רש"י בבבא. ומן הבחמה ב"ב על בבר ז"ל בב"מ בבחב על דברי הרמב"ם ובבבא בהם אם לא אבר לה אבר לה אלא בחקדשי בו בחרות בחרות ובחקדשי בו אלא אינו אלא בחרות אבל אם אבר לה בחרות בחרות בחרות

אף אנו נאמר. אף אני נדרוש את הסמיות מה לשון מילעיל מקולו מכמים לאמה סמיה הדרה לילד: דוכרניה. לשון אל תמים דתתגמרון דבר אלים (בראשית מ"ב). הרי היא כאיל שאינו יולד: **גמ'** (על דעת ב"ד). אם אין לו אם ואמו אביאתו לאתמיר: מטבילין. דאין לך גר בלא מילה וטבילה: על דעת בית דין. שלמה יהו בטבילתו כדין כל בטבילת גר שלגרים ג' והן עשין לו אב והרי הוא גר על ידיהן ותנינו דין כגר: מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה. ואם הוא לו ואין לאדם עשה אלים לאדם נאותו שלא מדעתו וקנין לאו גר דיעה הוא: דהא גבי עבד קי"ל. בפ"ק דגיטין (דף ט.) דוהפקירה ניחא ליה נתן לו לחיות עבד והלא מותר בהפקר זמתם הספחות מהיות בן חורין לחיות מותר בנגח ישראל דלא דלא ליה ולא סמיתא ליה להפקירה: קמ"ל. הכא דגבי עובד כוכבים קנין לא אמרינן הכי: דהני מילי. דאמרת ליה בהפקירה: גדול. שגדל (במדות) הפקירות וטעים ליה עצמת דאמרינה: הגדילו. קטנים שנתגירו ואפי' עם אביהן: יכולין למחות. ולומר אי אפשר לחיות גרים ואמרין לפורן לו לענין בנ"ד ואפי' ידיעו מקיפה ואם קדם אמה מעמיה אינה צריכה בנו לחיות מיד אל מומר: לבי גדלה. לא עד שתגדל: שוב אינו יכולה למחות. ואם מיתמה הרי היא מיבדלת תומרת לעשה בכל עונשי ב"ד: שיש להן קנס. ר' כסף אם יאמרו: הבא על הממזרת. ולענ"ד דלא קרין ביה ולו מהיה לאשה: סברי אינה רואה לקרמה אפילו הכי יש לה קנס כדלקמן (מ"ב) דאבי לא אמר כרבא. דמותיב דקסבר לאו מיזמתא היא דעצמא דקנסת אלא הא מוטלת נשבר לבפסול: רבא לא אמר כאבי. דמותיב מתוכה דהתם טעמא מאי מקיני לה רבנן כמוהב אלא הא קלה בעיניו להוליאה וכל זמן אלא מיתמה גזרה היא ומבדיין לה מקנסה: **מתני'** הבא על הקטנה. פחותה מבת שלש שנים ויום אחד: ויאמר אבי לא אמר כאבי. דמותיב מתוכה דהתם טעמא מאי מקיני לה רבנן כמוהב אלא הא קלה בעיניו להוליאה וכל זמן אלא מיתמה גזרה היא ומבדיין לה מקנסה: **מתני'** הבא על הקטנה. פחותה מבת שלש שנים ויום אחד: וקנין. פחות מבן תשע שאמרו מכמים לין ביאתו ביאה ואם על אנדולה: ומוכת עץ. שמתקע לה עץ בפותחו מקום: כתובתן מאתים. אם נשאו לאיש אחרי כן לא אבדו בכך את כתובתן אם נשאה אחם ולא פילגש לה לגוס: בתולה. אינה אלמנה או גרושה או חלוצה: מן הנישואין. כגון שנבעלה לחופה ואחם בעלה בחופה שלא נבעלה ויצא לו לאחר אחם כאוכתה מנה דבחוקה בעולה קרמה משנבעלה לאחר: אין

אף אנו נאמר אילונית דוכרנית דלא ילדה: **מתני'** *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתיבתן מאתים ויש להן טענת בתולין: **גמ'** אמר רב חונא *גר קטן מטבילין אותו הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו תנינא *וכין לאדם שלא בפניו ואין הבין לאדם שלא בפניו מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה קא"מ לן *דעבד דאי בהפקירא ניחא ליה קמ"ל דהני מילי גדול דטעם טעם דאיסורא אבל קטן זכות היא לו ליבא מסייע ליה הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד מאי מאי דאמבלינהו על דעת בית דין לא הבא במאי עסקינן בגר שנתגיירו בני ובנותיו עמו דנהא להו בבאי דעבוד אבותיהן אמר רב יוסף *הגדילו יכולין למחות אביי הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד מאי מאי דאמבלינהו על דעת בית דין לא הבא במאי עסקינן בגר שנתגיירו בני ובנותיו עמו דנהא להו בבאי דעבוד אבותיהן אמר רב יוסף *הגדילו יכולין למחות אביי הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתיבתן מאתים ואי ס"ד הגדילו יכולין למחות תבנן לה כתובה דאולה ואכלה בגיותה ולכי גדלה לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא כיון שהגדילה *שעה אחת ולא מיחתה שב אינה יכולה למחות מתיב רבא *אלו גיורה שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הבועלת ועל הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד יש להן קנס ואי אמרת הגדילו יכולין למחות תבנן לה קנס דאולה ואכלה בגיותה לבי גדלה לבי גדלה נמי ממחייא ונפקא כיון שהגדילה שעה אחת ולא מי אמר ברבא התם קנסא היינו טעמא *שלא יהא הוצא נשבר רבא לא אמר כאבי *כתובה היינו טעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: **מתני'** *הגדיל שבא על הנקטנה וקנסן שבא על הגדילה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי רבי מאיר *והכא מוכת עץ כתובתה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין

אף אנו נאמר אילונית דוכרנית דלא ילדה: **מתני'** *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתיבתן מאתים ויש להן טענת בתולין: **גמ'** אמר רב חונא *גר קטן מטבילין אותו הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו תנינא *וכין לאדם שלא בפניו ואין הבין לאדם שלא בפניו מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה קא"מ לן *דעבד דאי בהפקירא ניחא ליה קמ"ל דהני מילי גדול דטעם טעם דאיסורא אבל קטן זכות היא לו ליבא מסייע ליה הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד מאי מאי דאמבלינהו על דעת בית דין לא הבא במאי עסקינן בגר שנתגיירו בני ובנותיו עמו דנהא להו בבאי דעבוד אבותיהן אמר רב יוסף *הגדילו יכולין למחות אביי הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד מאי מאי דאמבלינהו על דעת בית דין לא הבא במאי עסקינן בגר שנתגיירו בני ובנותיו עמו דנהא להו בבאי דעבוד אבותיהן אמר רב יוסף *הגדילו יכולין למחות אביי הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתיבתן מאתים ואי ס"ד הגדילו יכולין למחות תבנן לה כתובה דאולה ואכלה בגיותה ולכי גדלה לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא כיון שהגדילה שעה אחת ולא מי אמר ברבא התם קנסא היינו טעמא *שלא יהא הוצא נשבר רבא לא אמר כאבי *כתובה היינו טעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: **מתני'** *הגדיל שבא על הנקטנה וקנסן שבא על הגדילה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי רבי מאיר *והכא מוכת עץ כתובתה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין

הכל גבי מיבד מיבדלינן אלא הא מתשמר ניחא ליה בהפקירא וכן נראה לפי לא תימא הכי היכי מיתי מיתמה מהתם דגזרה לאמה רבנן הוא דתפלי בגדול ליה לו בהפקירא ניחא ליה: **אבל** קטן דאמרי רבי מאיר דאמרינן מודה רבי מאיר חזקת הוא לו דלא מיחא ליה בהפקירא בהאמרינן הכא תבוס בעצמה דתיסרה לא מיחייבי לקי בעבד קטן וכנון בהוא כל כהן הוא מיא לא מיחא לחרוה לפי במסכיה מנלמל בתרומה: **לבי** גדלה. *אליה והלא כבר גדולה היא שהיא בעבר כיון בהיא בה קנס ומפרש ר"י לבי גדלה ומהיה מנהג יהודים: **אביי** לא מאי בהכא אלא הא מיחא בעבר. ומשמע דהכא לית ליה עצמא דאלא יהא מוכת עבר ובעבר דמאי בפ' שור שנגח ד' ה' (ב"ק דף לח: ושם) קשבר דבי מאיר בתחילה לענין שור שנגח אלא עמהו בהן ופרך אלו שבעות שם לגן קנס הכא על הסוחרת ולא קנסים ר"מ בתחילה דהכא לא בבי מקנסים אלא יהא מוכת עבר והכאה לבבא ליה הכא בעבר הכי מלו מבני הכם ר"ל דהכאה לא יהא מוכת לית ליה עצמא דאלא יהא מוכת עבר וב

Eger, Akiva ben Moses, Guens

(8)

דרוש וחדוש

רבי עקיבא איגר

חדושי רבנו הגדול רשכבה"ג

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל

חלק ראשון

כולל לקוטים מחדושיו על מס' ברכות וסדר מועד, יבמות
וכתובות ודרושים ששה עשר בהלכות חמורות
במסכתות אלו

מהדורה חדשה מתוקנת

צלום דפוס ווארשא

YESHIVA LIBRARY UNIVERSITY

הוצאת „דעת"
ברוקלין נ. י.
ה'תשי"ט

והתוס' לא נהתו לכך וכתבו לחלק בין תרומה לזה (בסוף ד"ה מטבילין) ואח"ל דטעמא בעו לאסמעינן מה דבתרומה צריך שיעשנו שליח דזה אינו ענין לכאן דהא זה ברור דגם גדול צריך שיעשנו שליח בתרומה ומה לנו בטעמא להכא, יהיה הטעם איזה שיהיה מ"מ כיון דצריך שיעשנו שליח ומעשה קטן אינו כלום אם"ה אין לו שליחות. ולפי הגרסא שלפנינו בפרק א"ב דזכיה מדרבנן אית ליה, קשה איך משכחת גר קטן מדאורייתא וכתבו בתוס' דמשכחת לה במעוברת שנתגיירה דבנה א"ל טבילה והוה גר מה"ת, ואני תמה דנהי דעלתה לי' טבילה דאין זה חלילה משום דהיינו רביתה, מ"מ גירות אין כאן דכיון דקיי"ל עובר לאו ירך אמו הוא וקיי"ל דקטן ל"ל זכיה מה"ת א"כ מאן משווי' לגר וד' יפקת עיני העורות, ובשעשועי עם בני יקיר לי הג"ר שלמה סי' בפלפולי דאורייתא

(אאב"ה שרלה אחי יי' לומר דאפשר דכמו דהדין באין שליח לדבר עבירה דמ"מ אם המעשה מועיל בשביל אחד יועיל גם בשביל זה המצוה בעבירה לפירוש רש"י בב"מ בשופטין שנגנו ה"ה נמי בכל מילי דאמרינן אין שליחות כמו א"ם לנכרי דמ"מ אם במעשה זו עשה שליחות לנכרי ולישראל מתוך שמועיל לישראל מועיל נמי לנכרי וביקש גם לישב בהקדמה זו קושית אחת באיבעי' בנדרים אי כהני שלוחא דידן ניהו וקשה א"כ איך מקבלין קרבנות מן הנכרים הא א"ם לנכרי, ואמר לישב עפ"י דברי התוס' קידושין (דף כג ע"ב) דשלוחי דרחמנא ודאי ניהו והאיבעיא רק אי הוי נמי שלוחא דידן ומש"ה שקיים שליחותו לגבי דרחמנא מועיל גם לגבי נכרי (להבנת בעל קלה"ח בדברי רש"י אין מעמד לדברי אחי הג' יי') וכתבתי לדבריו י"ל גם הכא אף דא"ם לקטן מ"מ מנו חזוכים לעצמה לגירות זוכים נמי להעובר לגירות

(אאב"ה חד מן הכימיא דק"ק קאלים השיב על סברת אחי סי' מרים פ"ב דקדושין (דף מב ח') והסברא דהא שליחות הוא וקטנים לאו בני שליחות ניהו ומאי קושי' נימא מנו דנעשה הנשיא שליח לגדולים נעשה שליח נמי להקטנים, ואמר לו אחי יי' דל"ק ול"מ דהא החס הנשיא זכה לכל אחד מבני שבטו את חלקו, ובזוכה שני חפצים א' לזה וא' לזה לא קאמינא כ"א כנוגע דרש"י דבחפץ א' יהי' שלוח לזה ולזה):

שם גמרא דהא קיי"ל דעבד וודאי בהפקירא ניחא ליה. אף דקיי"ל כרבנן דשחרור הוי זכות הייטו בעבד שאינו חושש בהפקירא שמפקיע עצמו משעבוד אבל גבי נכרי שאינו משועבד ניחא ליה בהפקירא כ"כ חוס' ומ"מ ליגא דקיי"ל עבדא בהפקירא ניחא ליה קשה דהא באמת בעבד לא קיי"ל בהפקירא ניחא ליה.

ונראה לפמ"ש בגיטין (דף יד ע"א) דשמואל דאמר אתם דבחוב הולך לאו כזכי ולשיטת ר"ת דהולך ואין הכל אד א"כ בעבד בתנו אמאי אם רצה לחזור לא יחזור אף דהוי בחוב דמסתמא עביד ליה ניית נפשי' כמ"ש הר"ן שם הא אפילו בחוב לא הוי כזכי לשמואל, הייטו דשמואל אמר כן לפי ההלכה דקיי"ל שם ספ"א כר"ש הנשיא דהולך במתנה לאו כזכי ס"ל לשמואל דה"ה בחוב ומתני' בעבד י"ל כתנא די"א בברייתא דאפי' במתנה הולך כזכי, ואף דר"מ ס"ל שם דהולך לאו כזכי א"כ אמאי אמר ר"מ במתני' דבעבד יכול לחזור דהוי חוב דפסיל ליה מתרומה הא לר"מ בלא"ה יכול לחזור דהולך ואין לאו כזכי, וא"ל דר"מ לדבריכם קאמר דאף לדידכו מ"מ לאו זכות הוא לעבד דפוסלו מתרומה, לפ"ז לא מצינו כלל סברת דעבדא בהפקירא ניחא ליה דאף דר"מ ס"ל דאפילו בעבד ישראל א"י לחזור מ"מ י"ל דהטעם דר"מ לשיטתו דהולך לאו כזכי אלא דהקשה לרבנן לדידכו דעכ"פ בעבד כהן דפוסלו מתרומה לאו זכות הוא לו, ולזה אמרינן הכא דקיי"ל דעבדא בהפקירא ניחא ליה הייטו דקיי"ל כרב דבחוב לכ"ע הולך כזכי וא"כ בעבד דהוי כמו חוב וכמה דכתיבנא מוכרח דטעמא דר"מ בעבד ישראל דאינו יכול לחזור משום דבהפקירא ניחא ליה ודאוי לומר דבנכרי דאינו מפקיע עצמו משעבוד גם לרבנן בהפקירא ניחא ליה ומדוקדק ליגא דקיי"ל:

שם גמרא ה"מ גדול דטעם טעמא דאיסור' אבל קטן זכות היא לו. ואף ר"מ מודה בזה ככתוב בתוס', מיהו ה"מ בגירות אבל בשחרור וודאי חובה הוא ואפילו רבנן מודי' בזה כיון דזכיית קטן מדרבנן א"כ כשגדיל יהיה אסור בשפחה ובבת חורין ואין לך חוב גדול מזה ואי דא"כ יהיה דינו כחלי עבד דכופין את רבו ועושהו

וגירות שאני דבידו לגייר עצמו כשיגדיל. (אאב"ה נשאל אחי חביבי הג"ר שלמה יי' לאיזה צורך כתב אמת"ו וצוק"ל זה הא משמעות התוס' (ד"ה מטבילין) דבגירות עקרו החכמים ד"ת ומותר בישראלית, והשיב בזה"ל באמת קשה על התוס' דהקשו איך מותר בישראלית דמאין להם זה דמותר בה, ואי דאי אמרת דאסור בישראלית א"כ אין לך חוב גדול מזה, הא י"ל כמ"ש אבא מארי זצוקללה"ה דלכשיגדיל ישוב ויטבול, וע"כ נלענ"ד די"ל דהתוספות אזלי בשיטת ר"מ והביאו בעור (יו"ד סימן רס"ח) דערבי מהול אין לו הקנה ולא מועיל הטפת דם ברית, ויען שבגר קטן ע"כ צריך ג"כ למולו ע"ד ב"ד ומטעם זכין וכדאיתא בהריטב"א א"כ מדאורייתא דאין לו זכיה לכשיגדיל בל יוכל לעבר ליבא ישראלי' דיסי' כערבי מהול וע"כ הוכרחו לומר דמותר בישראלית, אבל אמת"ו קדוש ד' כ"ע לא נחית בהכי ותפס דרך הפשוט די"ל דאסור בישראלית עד ישוב ויטבול ויטיף דם ברית. ואשר הקשה לי רו"מ כבודו למאי צורך כתבו בתוס' דר"ה סבר כו' כח לעקור בקוס ועשה, הא עליו בל"ז ליכא איסור דמדאורייתא דנכרי הוא אינו מוזהר על ישראלית, ומדרבנן דהוא גר הא גר מותר בישראלית ואין האיסור כ"א עליה ואצלה הוי שוא"ת דקרקע עולם היא, אי בעינא אמינא ליה דל"ל להתוס' מאי דהפס ר"ה מטבילין ול"א מלין הייטו משום דתפס דבר שייך בין בנים בין באשה וה"כ תיקשי עדיין באשה מא"ל איך תגשא לישראל הא אצלו הוי קוס ועשה, אך א"כ יפלו דברי הראשונים דיקשה שוב מנ"ל להתוס' להקשות, דהא מגיורת ליכא קושיא דלמא באמת אסורה לישראל עד שתטבול משתגדיל ומאים דלא יועיל מה שימול כשיגדיל מ"מ בדידי' י"ל בקושיית מעלתו שי' כיון דהאיסור לגבי דידה הוה שוא"ת, אבל לקושטא דמלתא מה דהוה קדקע עולם מועיל לה רק לענין שתעבור ואל תהרג אבל לענין איסור הא כתיב וזכרתו הנפשות הטושות והחורה עשתה גם שוא"ת דידה למעשה, עכ"ד אחי שי'). והתוס' כתבו דגם בשחרור זכות הוא לקטן וירהה לי דאזלי בשיטת ב' לעיל דזכיית קטן מה"ת אבל לגרסתינו בפרק א"ב דזכייתו דרבנן ודאי הוה חוב, ואפילו לרבנן, כנ"ל נכון בעזה"י:

דף יב ע"א גמרא וליחוש שמא תחתיו זמתה. כיון דכל הכונס בחזקת בתולה ונמצא בעולה אין לה כתובה יאמרו דהב"ד מחזיקין אותה לוודאי בתולה מבעלה ראשון ואחר שתתאלמן מהשני תגשא לכהן ויתעביד איסורא דהא לגבי כהן ליכא כ"א חד ספיקא,

ואף אם נשאת לישראל יש לחששה זו באותה אשה ממש.

ובתוס' פירשו דהחשש אם יהיה הבעל שני כהן ומ"מ אפילו באשת ישראל יש לנו להפסידה גזרה שמא ירצה כהן, ותמוה לי, דא"כ מה משכינן דקידם ובעל לאלתר מה בכך דזמו קידם ובעל לאלתר הא ממילא באשת ישראל ליכא חשש באשה זו אצלה שירצה כהן וזה שייך גם בזה שקידם ובעל לאלתר מ"מ כהן שיקדם ולא יבעול לאלתר לא יבא לב"ד כיון דרוצה שהב"ד מחזיקין אותה לבעולה מבעל הראשון ומה מעליותא כלל במה שזה קידם ובעל לאלתר הא מ"מ ניתוס על כהן אחר וצע"ג. ואלוקי דברי תוס' י"ל דהחשש הכל רק על אותו אשה דאף באשת ישראל אצלה יבא לב"ד ואחר שתתאלמן ממנו תגשא לכהן. (אאב"ה חשש זה שתגשא לכהן הוא גם בתוס' דכתבו (בד"ה כגון) דצריך להעמיד שגם הראשון קידם ובעל לאלתר ע"ש):

שם ע"ב מתני' היא אומרת מסאוסתני נאנסתי והוא אומר לא כי כו' ר"ג ור"א אומרים נאמנת. בסתפקנא באשת כהן שאומרת כן אם נאמנת ליטול כתובה די"ל דא"ר דאמרינן אין אדם משיא עצמו רשע ולאו כל כמינה לומר שנאנסה תחתיו ועבדה איסורא שנאסרת לו באיסור. (אאב"ה אחי הרב רבי שלמה יי' הראה לי מ"ש בהגהת אשרי פרק הגוזל עלים (סימן י"ח) דדעת הריב"ש דלפטור עצמו מממון נאמן אף דמע"ר, ושלא לדחו' דלמא להוציא ממון שאני הראני שוב דברי בעה"ת שבב"י חו"מ (סימן לד אות מח) דכתב אדם הטוען על חבירו ענין שמע"ר טענתו טענה, ותשובת רמב"ן בב"י חו"מ (סימן עה אות יג) בטוען נזלתני או הלויתני ברבית כתב שלא להשביע על טענתו משום דלדבריו חשוד

(10)

תחומין

תורה חברה ומדינה

קובץ הלכתי

ה

תשד"מ

הוצאת
"צ מ ת"
צוותי מדע ותורה
אלון שבות, גוש עציון, טל' 02-931442

הרב אברהם יצחק הלוי כלאב

מיהי אמו של ילוד, ההורה או היולדת

ראשי פרקים

הצגת השאלה

א. הלידה כקובעת יחוס אם — ראיה ממעוברת שנתגיירה

ב. גיורת שבנה גוי ומשוחררת שבנה עבד — אין הלידה קובעת

ג. הבחנה בין יחוס העם — הורה, וקרבת משפחה — לידה

ד. הלידה כקובעת אמהות ויהדות — תירוץ על קושית רע"א

ה. מילתו של בן מעוברת שנתגיירה — ביאור שיטת הרמב"ן

ו. קרבת תאומים שנולדו למעוברת שנתגיירה לענין עדות

ז. מתי "מקצת אב" ו"מקצת אם" לענין ירושה ועוד

ח. הלידה כקובעת "מקצת אם" לענין עדות ועריות — מחלוקת ב"י וש"ך

ט. מתי "מקצת אב" ו"מקצת אם" נחשב ככולו אב או אם

י. אפשרות ב' אבות אך לא ב' אמהות

יא. סיכום

הצגת השאלה

לעת האחרונה קרה שאשה ילדה ולד אשר שלבי התפתחותו הראשונים נעשו ברחמה של אשה אחרת, ויש לדון מי נחשבת אמו. הראשונה, כי בה התחילה ההתעברות או היולדת שמרחמה יצא העובר. והאם יש הבדל אם הועבר העובר בטרם מלאות ארבעים יום לעיבור, שדינו כמיא בעלמא, כמבואר בגמ' נדה ל,א, ולכן יתכן שלא חל שם הראשונה עליו, או שהועבר לאחר ארבעים יום שיש לו שם עובר, וכבר חל עליו שם הורתו. או דילמא, הואיל וסוף ילוד בר קיימא יצא ממעי השניה לכן בנה יקרא. וישנה אפשרות שלישית, שמא יש לו שתי אמהות. שאלת האמהות נוגעת לכמה תחומים: א. קורבת אם ליוחסין ואיסור נישואין. ב. דין קהל ישראל או גוי (כאשר הביצית המופרית באה מגויה והושתלה ברחם ישראלית, או הפוך). ג. דין ירושת האם. ד. פסולי עדות מטעם קורבת־אם ועוד. וכבר נשאו ונתנו בדבר חכמי הדורות האחרונים עד זמנינו ממש. ואמרתי אעלה את הגיגי אשר חנני יתברך שמו, ואע"פ שיש דברים שנגעו בהם קמאי.

א. הלידה כקובעת יחוס אם — ראיה ממעוברת שנתגיירה

והנה מצאנו במסכת יבמות צז, ב, ממש מקרה כזה, דגרסינן התם: "שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין, אבל חייבין משום אשת אח".

ופרש"י: לא חולצין ולא מייבמין דצד ייבום מן האב הוא והני אין להם אב דזרע מצרי כבהמה. אבל **חייבין כרת, משום אשת אח מן האם** שהרי היא **כישראלית שילדה בנים**, ע"כ. ועוד איתא התם צח, א, גר שהיה לידתו בקדושה והורתו שלא בקדושה יש לו שאר אם ואין לו שאר אב. ופרש"י ד"ה נשא אחותו מן האם, שנולדה בהיותה גויה, יוציא. ואע"ג דלאו אחותו היא דבקטן שנולד דמי, גזירה דלמא אתי למינסב אחותו שנולדה אחריו, **דבההיא איכא כרת** דלידת שניהם בקדושה **ואחותו גמורה מן האם היא כישראלית שילדה בן ובת. עכ"ל.** ובודאי גיורת זו שנתגיירה בהיותה מעוברת — כקטנה שנולדה דמי. וא"כ לפני שנתגיירה היא אדם אחד ולאחר שנתגיירה היא אדם אחר, ואף עוברה בטרם גיורה הוא בבטן אחת ולאחר גיורה הוא בבטן של אחרת, ובכל זאת כל דיני שאר־אם קיימים עליו מהתורה, אלמא שם אם חל על היולדת ולא על בעלת הביצית.

וכן כתבו תוס' במסכת כתובות יא, א, ד"ה מטבילין, בהמשך דבריהם, וז"ל: "והא, דאמרינן בסנהדרין סח, ב, גבי גזל הגר אם אין לאיש גואל, איש אתה צריך לחזור עליו אם יש לו גואל אבל קטן אי אתה צריך לחזור אחריו, משכחת לה **גר קטן מהתורה**, במעוברת שנתגיירה כדאמרינן בפרק הערל (יבמות עח, א) גויה מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה והוי **גר מהתורה** דישראל גמור הוא ואית ליה ממון מהתורה כגון **שירש את אמו**. ואי אתה צריך לחזור עליו שאין לו יורשין שאינו מוליד ואחיו מן האם אינם יורשים אותו". ע"כ. הרי שכתבו תוס' שהוא גר ובכל זאת יורש את אמו וכבר עמד הרש"ש על דבריהם מנין להם שיורש את אמו אם הוא גר, וכתב דחילם מדברי הגמ' יבמות הנ"ל דמוכח שיש לו שאר אם וא"כ הוא הדין שיורשה. למדנו שהיולדת אע"פ שאינה הורתו נחשבת לאם לענין שאר־אם ולענין ירושה.

ב. גיורת שבנה גוי ומשוחררת שבנה עבד — אין הלידה קובעת

אלא שלכאורה יש לשדות בזה נרגא מהאי גופא, דאמרינן התם אהא דרבא דאמר: גויה מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה. ואמאי אין צריך טבילה, והא כולו חוצץ? ומשני: שאני עובר דהיינו רביתיה. ופרש"י: ולאו חציצה היא. חזינן דאף העובר גר מפני שהטבילה הועילה גם לו. אבל לולי שעלתה לו טבילה היה העובר נשאר גוי. ואף בלידתו אע"פ שאמו נתגיירה וישראלית היא, בנה היה גוי.

וכן כתב דגול מרבבה יו"ד סי' רסח, סעי' ו, על דברי המחבר: "כותית שנתגיירה והיא מעוברת בנה אין צריך טבילה". וז"ל: "אם ידעו הבי"ד בשעת טבילה שהיא מעוברת הדין פשוט. אבל אם לא ידעו הבית דין שהיא מעוברת יש לי בזה אריכות דברים ותליא באשלי רברבי. ואין כאן מקום להאריך", ע"כ. הרי שלדעת מקצת רבותינו מעוברת שנתגיירה בנה הנולד הוא גוי.

ועוד גרסינן במסכת קידושין סט, א, "האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד. הולד כמותה דברי ר' יוסי הגלילי. וחכמים אומרים: דבריו קיימים. ואמר רבא מאי טעמא דריה"ג, דכתיב: האשה וילדיה תהיה לאדוניה פרשי': "בזמן שהאשה לאדוניה הולד לאדוניה, אין אשה לאדוניה אין ולד לאדוניה". ופסקו הרמב"ם פ"ז מהלכות עבדים הל' ה, ובשו"ע יו"ד סימן רסז, סע' סא, כחכמים. שהיא בת חורין וולדה עבד. הרי מפורש שאשה ישראלית יולדת ולד עבד, ולא אמרינן הואיל ויולדתו עבריה אף הולד כמותה.

ג. הבחנה בין יחוס העם — הורה, וקרבת משפחה לידה

לפיכך נראה שישנם שני עניינים. האחד, שם כשרות שהוא יחוס העם. והשני, קרבת משפחה למי שהוא יהודי. דכשם שגוי הבא על בת ישראל הולד הוא ישראל כי אין יחס בין גוי לישראל הוא הדין ביחס לאם. אם הולד אינו ישראל, אין הולד יכול להתייחס לאמו. ולכן ישראלית שילדה גוי או עבד אינו נחשב בנה כלל. מה שאין כן כאשר הוא יהודי וממילא יש לו יחס לאמו, יולדתו נקראת אם והיא הגורמת לכל שאר־האם. (מובן שדברי חכמים שהולד עבד אע״פ שאמו ישראלית מיירו בנשתחררה מעוברת, שכבר חל על הולד דין עבד עוד בהיותו במעי אמו. אבל בנתעברה לאחר שחרורה אף הם מודים לריה״ג שהולד כמותה. כי לא יתכן שישראלית תתעבר בעבד. ולכן דייק השו״ע: וכתב: **שפחה מעוברת** שאמר לה אדונה, וכו׳).

נמצא לענין שאלתנו, יהיה נ״מ ביצית של מי השתילו במי. ביצית של גויה שהושתלה ברחם ישראלית הולד יהיה גוי. וה״ה ביצית של ישראלית שהושתלה ברחם גויה הולד יהיה ישראל. ואילו ביצית של ישראלית אחת שהושתלה ברחם ישראלית חברתה היולדת תהיה אמו. יש להוסיף שדברינו אמורים כאשר הביצית הופרתה ברחם הראשונה, ואח״כ הועברה. ואין נ״מ אם ההשתלה בוצעה לפני ארבעים יום לעיבור או אח״כ כפי שמוכח מהראיות שהבאנו. אמנם אם השתילו את חצוצרת הרחם — אשר ממנה יוצאות ביציות האשה — של גויה, ברחם ישראלית, ודאי שאבד שם גויות מאבר זה והפך ליהודי כי הוא בטל לגבי עיקר הגוף, מה שאין כן בביצית מופרית שחל עליה שם עובר בפני עצמו, אם בהוצרותו היה גוי ישאר כך גם לכשיולד. ולא דמי לזרע האיש שתמיד בנו מתייחס אחריו אפ׳ אם נתעברה באמבטי כמבואר בחלקת־מחוקק ובבית־שמואל ריש סימן א׳ באבן העזר. כי לעולם אין קשר בין הנולד לבין אביו אלא שמזרעו נוצר. משא״כ באם שברחמה נוצר הולד עד שהוא מבשיל וראוי להולד, ולפיכך לא יפלא אם שם האם מגיע ליולדת דוקא.

ד. הלידה כקובעת אמהות ויהדות — תירוץ על קושית רע״א

על פי דברינו נראה לבאר את עיקר דברי התוס׳ בכתובות הנ״ל, דמעוברת שנתגיירה בנה גר דבר תורה. והקשה רע״א בחידושיו, לשיטתם דגרות היא זכיה שבי״ד זוכים לגר ולכן כתבו דגר קטן מטבילין אותו על דעת בי״ד אינו אלא מדרבנן דאין זכיה לקטן מהתורה. א״כ מדוע לעובר יש זכיה מהתורה. ועוד הוסיף ההפלאה להקשות דאפי׳ אם נאמר שיש זכיה לקטן מהתורה, לעובר אין זכיה כמבואר ב״ב קמב, ב, המזכה לעובר לא קנה. ולכאורה לא הועילו תוס׳ בדבריהם לענין גרות מהתורה. בספר קהילות יעקב ביאר דברי התוס׳ על פי הר״ן במסכת חולין (פרק אלו טריפות דף יט, א, ברי״ף.) שכתב: אע״פ שאין שפחה מקבלת גט מיד רבה לחברתה, שפחה מעוברת זוכה בשטר שחרור לעוברה גם למ״ד עובר לאו ירך אמו, ״דכיון דשייך בה ידה כידו״. ע״כ. הרי חזינן דלענין זכיה יד האם כיד העובר. אם כן י״ל דאף לענין זכית הגירות זוכה האם עבור עוברה. ולפ״ז יוצא דמה שאמרו המזכה לעובר לא קנה היינו ע״י אחר, אבל על ידי האם זכה. אולם אין דבריו

* כי הגמ׳ לא חילקה במעוברת שנתגיירה בין לפני ארבעים יום או אחריהם, וכן הדגול־מרבבה והגמ׳ בקידושין, מיירו אפ׳ בנתגיירה או נשתחררה בתוך ארבעים יום לעיבור ובכ״ז הולד גוי או עבד ולא אמרינן מיא בעלמא היה בשעת הגרות והשחרור, ודו״ק.

מוכרחים, דשאני שטר שחרור שאינו תלוי בדעת המקבל, שכן עבד משתחרר בעל כורחו. ולענין זה חשיב ידה כיד בנה העובר, לפי שחיות העובר היא חיות האם. ומה״ט כתב הר״ן דגם לענין נגיחה חשיב העובר כאמו. ברם לענין גירות שזה דבר התלוי בדעת המתגייר מנין שיד האם תזכה לעובר בלא דעתו. וה״ה המזכה לעובר מתנה על ידי האם הואיל וצריכים דעת ורצון לזכות אפשר שלא תזכה עבורו.

אכן לדברינו מובנים דברי התוס׳. דהנה בכל גירות ישנם שני חלקים, האחד, יציאה מטומאת הגויים: והשני, כניסה לקדושת ישראל. שכך כתב הרמב״ם בפרק יב הלכ׳ יא מאיסורי ביאה, על העבדים שטבלו וקבלו עליהם מצות שהעבד חייב בהם, ״שיצאו מכלל הגויים, ולכלל ישראל לא באו״. וא״כ אנו נאמר שהמילה והטבילה מוציאים מטומאת הגויים, וקבלת המצוות מכנסת לקדושת ישראל. וכשם שכל טומאה פוסקת בטבילה במקווה גם אם הטובל טבל בעל כורחו, כי אין צורך לכוונה בטבילה (עי׳ יו״ד סי׳ קצח סעי׳ מח ובש״ך וט״ז) הוא הדין לטבילת גרות, (אך מובן שסתם טבילת גוי להקר וכדו׳ אינה יכולה להחשב כטבילת גרות,אלא כאשר הגויה מתכוונת לגירות עולה הטבילה גם לעובר אפ׳ בלא כוונה. ואולי בגויה שהוטבלה בע״כ לשם גירות נחשבת טבילתה ואם אח״כ תקבל עליה מצוות תהיה גיורת). ומה שכתבו תוס׳ שבי״ד זוכה עבור הגר היינו הכניסה ליהדות שהיא באה ע״י קבלת המצוות. אמנם העובר שטבלה אמו שכבר יצא מטומאת הגויים נכנס לקדושת ישראל מפני שנולד מרחם ישראלית וכשם שהלידה נותנת לו שם אמהות כך היא נותנת לו שם יהדות. אך אילו לא נסתלקה ממנו טומאת הגויים לא היה בכוחה של לידה מאם יהודית לעשותו ישראל כפי שנתבאר לעיל (אות ג) משא״כ זה שכבר פרש מהגויות תחול עליו שאר בשר של יהדות ואמו כאחד. (יתכן שלאו דוקא הלידה בפועל אלא החיות וההתפתחות ברחם ישראל מספיקה).

ה. מילתו של בן מעוברת שנתגיירה — ביאור שיטת הרמב״ן

וכך כתב הנמוק״י יבמות מז, ב, שהקשה מדוע מלין הגר ואח״כ טובל ולא טובל ואח״כ ימול ולא יצטרך להמתין עד שתתרפא מכת המילה, ולא נשהה מצות גירות. ותירץ, דהוי כטובל ושרץ בידו שלא עלתה לו טבילה, כי ״הערלה טומאה גמורה היא״. והרמב״ן כתב: דאין הסדר מעכב בדיעבד והראיה מגויה מעוברת שבנה אינו צריך טבילה ואע״פ שעדיין לא מל עד שיולד. הרי שעלתה לו טבילה שקודם מילה. והרא״ה תלמידו דחה ראייתו, דשאני עובר שאינו בר מילה והרי הוא כנקבה. וכשנולד מלים אותו מדין ישראל, דבלאו מילה ישראל ערל הוא. עכ״ד. למדנו מהרא״ה והנמוק״י שמילתו ביום השמיני ככל ישראל כי בלידתו נולד ישראלי גמור. ועל כרחך אף הרמב״ן מודה בזה, כי אם נאמר שלדעת הרמב״ן מילתו מדין גירות נמצא שלא נולד ישראל ואיך אמרו בגמ׳ יבמות שיש לו שאר־אם. ומצאתי שהקשה בשו״ת מהר״ם שי״ק חלק יו״ד ובאחיעזר ח״ב ס׳ כט אות ו. ועוד קשיא לי מדוע לא קיבל הרמב״ן סברת הרא״ה שבודאי עובר אינו בר מילה. אלא נראה שהרמב״ן הבין שאם נאמר שמילה קודמת לטבילה מעכבת, הסיבה אינה כפי שכתב נמוק״י דהוי כטובל ושרץ בידו, שזה כמובן אינו שייך בעובר, אלא, הסיבה היא שיש סדר לגירות וכשם שערבי מוהול לדעת ר״ת, הובא בר״ן שבת קלה, א׳ (ע״ש ובמלחמות ה׳), אינו יכול להתגייר אע״פ שאין לו עורלה, כי הסרת העורלה לשם יהדות היא חלק מתהליך הגירות, כך יש תחילה למול ורק אח״כ

ואח"כ אין לו קשר לעובר עוד. יתרה מזאת גם בשעת מעשה — האיש אין העיבור מתחולל מיד, אלא לאחר זמן. ומשום הכי י"ל דאם שני אנשים עיברו אשה הרי התייחסותם למעשה שווה וממילא כולם נקראים אבי הילוד. מה שאין כן באם שהיא קשורה גופנית עם העובר מתחילת ההפריה ועד גמר הלידה, מסתבר שיש רק התייחסות אחת לקרבה זו. וידועים דברי המהרש"א במסכת נדה לא, א, ד"ה ואת דינה (בחידושי אגדות) וז"ל: יש להקשות דהא דינה זכר היה ונהפכה לנקבה כדאיתא בפרק הרואה. וא"כ עיקר יצירתה זכר היה ולא הזריעה תחילה וכו' ובשם ספר פענח רזי שמעתי לתרץ הא דנהפכה דינה לבת היינו שהזכר שבבטן לאה ניתן בבטן רחל והנקבה שבבטן רחל ניתן בבטן לאה. דהשתא אתי שפיר עיקר יצירתה של דינה נקבה, עכ"ד. ויש המוסיפים שהדברים כתובים בתרגום יונתן בן עוזיאל לספר בראשית (ל, כא), שז"ל: ואיתחלפו עוברייא במעיהון והוה יהיב יוסף במעהא דרחל ודינה במעהא דלאה ע"כ. (אע"פ שאת התרגום אפשר לפרש שהיה מעותד להולד יוסף ללאה ודינה לרחל וע"י תפלת לאה נשתנה הדבר) הרי במהרש"א מפורש שתחילת עיבור בבטן אחת וגמר הלידה מבטן אחרת רק היולדת זוכה לשם אם ולא ההורה. ואע"פ שאין למדין מדברי אגדה, אחרי שהוכחנו מהגמ' ששם אם תלוי בלידה יש ללמוד מכאן שאם יש רק אחת. ואין להקשות על זה מדברי הגמ' חולין ע, א, דגרסינן התם: הדביק שני רחמים ויצא מזה לזה מהו? דידיה פטר דלאו דידיה לא פטר, או דילמא, דלאו דידיה נמי פטר. ופרש"י ונכנס לזה מהו: נפטרה בהמה אחרת מן הבכורה או לא. וכן כתב הרמב"ם פרק ד מבכורות הל' יט. משמע שהבהמה הראשונה בודאי נפטרה מן הבכורה כי הולד הוא שלה אלא שנסתפקה הגמ' האם גם השניה פטורה מהבכורה מכאן ואילך כי אף היא ילדה את הולד הזה. ולכאורה משמע שיכולות להיות שתי אמהות לבהמה אחת. אכן כד דייקינן חזינן דאיבעיא נגע לדין "פטר רחם" שאין זה תלוי בדין אם. ואפשר לפרש שזו עצמה הבעיא האם הדבר תלוי באם או סו"ס "ואיל ופטר רחמה" די הדבר לפוטרה מכאן ואילך מן הבכורה. אולם בר' גרשום הדבר מבואר יותר שז"ל: או דילמא כיון דרחמא מקדש הבכור פטר, תיקו. והכוונה היא שאין הבכור ק"דוש עד שיולד. ומאחר, ומהראשונה לא יצא לאויר העולם, עדיין לא נתקדש נמצא שיציאתו מהבהמה השניה היא העושה אותו לקדוש בבכורה ולכן יש לומר שאף האחרונה נפטר רחמה. בכל אופן למדו שרק בגלל שהרחם השני פועל, יש ספק שמא יש לו שם פטר רחם, אך לו לא היה פועל דבר בבכור, ודאי שהכל תלוי בראשונה בלבד.

יא. סיכום

לסיכום יוצא: שהיולדת היא אם הילוד כאשר שניהם יהודים. אבל ביצית מופרית של גויה שהושתלה ברחם ישראלית, או הפוך, בעלת הביצית היא הקובעת את דינו של הילוד להיות יהודי או גוי.

גם במקרה ששתיהן עבריות ואח"כ היולדת ילדה ולד אחר מתחילת ההפריה ועד הלידה, אם אחד בן ואחת בת הם אסורים זה בזו. אולם אם שניהם אחים, אם יש איסור אשת אח אצלם תליא במחלוקת הש"ך והב"י ביו"ד ס' רסט. ואם הם פסולים לעדות זה לזה תליא בספק של הב"י בח"מ ס' לג. ולדעת הש"ך בודאי פסולים. וכל זה לא שנא הועבר קודם ארבעים יום לא שנה הועבר לאחר ארבעים יום. כל זאת כתבתי אך ורק לפלפל בדברי תורה ולא למעשה ולא להלכה. וה' יראנו אמיתות תורתו ויחכימנו.